

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat de Dret

DICTAMEN JURÍDIC

TREBALL DE FINAL DE MÀSTER

MATÈRIA: DRET PENAL
DELICTES CONTRA LA PROPIETAT I
L'ORDRE SOCIOECONÒMIC

Autor: Josep Maria Merino Domènech
Tutora: Ujala Joshi Jubert
Curs: 2018-2019

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ	1
1. FETS OBJECTE DEL DICTAMEN	1
2. DOCUMENTACIÓ APORTADA PELS CLIENTS	2
3. QÜESTIONS SUBSTANTIVES A RESOLDRE	3
3.1 Concurrencia d'un possible delictes de robatori.....	3
3.1.1 Doctrina i jurisprudència.....	3
3.1.2 Aplicació al cas concret.....	6
3.2 Concurrencia d'un possible delictes de lesions.....	9
3.2.1 Doctrina i jurisprudència.....	9
3.2.2 Aplicació al cas concret.....	11
3.3 Concurrencia d'un possible delictes de detenció il·legal.....	12
3.3.1 Doctrina i jurisprudència.....	13
3.3.2 Aplicació al cas concret.....	14
4. TÍTOL D'INTERVENCIÓ EN CADASCUN DELS POSSIBLES DELICTES COMESOS. PARTICIPACIÓ CRIMINAL	15
4.1 Doctrina i jurisprudència.....	15
4.1.1 Concurrencia d'una possible autoria.....	15
4.1.2 Concurrencia d'una possible participació.....	18
4.2 Aplicació al cas concret.....	19
5. CIRCUMSTÀNCIES MODIFICATIVES DE LA RESPONSABILITAT PENAL	21
5.1 Doctrina i jurisprudència.....	21
5.2 Aplicació al cas concret.....	22
6. RELACIÓ CONCURSAL ENTRE ELS POSSIBLES DELICTES COMESOS	25
6.1 Doctrina i jurisprudència.....	25
6.2 Aplicació al cas concret.....	26
7. RESPONSABILITAT CIVIL	28
7.1 Doctrina i jurisprudència.....	28
7.2 Aplicació al cas concret.....	29
8. QÜESTIONS PROCESSALS A RESOLDRE	31
8.1 Procediment a seguir i Tribunal competent.....	31
8.2 Requisits necessaris per decretar la presó provisional. Duració màxima d'aquesta mesura.....	33
8.3 Mesures cautelars de caràcter real.....	34
8.4 Recursos a interposar en cas de sentència condemnatòria. Tribunals competents per conèixer-los.....	36
8.5 Fase d'instrucció. Duració màxima i motius i possibilitats per poder sol·licitar pròrroga.....	37
CONCLUSIONS	39
EMISSIÓ DEL DICTAMEN	41
LEGISLACIÓ, BIBLIOGRAFIA I JURISPRUDÈNCIA	44
ANNEX	48

INTRODUCCIÓ

El dictamen jurídic que tot seguit es presenta està plantejat en base a un cas pràctic que relaciona una sèrie de fets amb transcendència jurídic penal i en base als quals s'han de donar una sèrie de respostes a tot un seguit de qüestions que se'ns plantegen i que són les que aquest dictamen intenta solucionar al llarg d'aquestes pàgines.

Com s'acaba de posar de manifest, l'àmbit o matèria del Dret tractada en aquest treball és la del camp del Dret penal, concretament la que fa referència als delictes contra la propietat i l'ordre socioeconòmic.

Un cop plantejat el cas (que veurem al punt següent d'aquest dictamen), se'ns sol·licita que prenguem la posició jurídica de la defensa de dos dels acusats (Ismael i Isaac) pels fets ocorreguts, tenint en compte que no en són els únics participants i sense que tinguem cap més informació que la relacionada al cas plantejat.

1. FETS OBJECTE DEL DICTAMEN

El cas pràctic que se'ns planteja i ens presenta els fets que són objecte d'aquest dictamen es pot dividir en diversos apartats que, cronològicament ordenats, ens donaran una idea dels fets ocorreguts:

I. Primerament se'ns diu que, l'estiu del 2016, Joaquín informa a l'Ismael de que coneix una persona (Guillermo) que viu en un mont a Talaveruela de la Vera i que, allí, hi cultiva marihuana, explicant-li que seria fàcil accedir a dita finca i robar-li.

L'Ismael contacta amb l'Isaac, l'Imanol i en Jacobo per a que participin amb ell a procedir amb el robatori la nit del 14 de novembre de 2016. Desconeixent el lloc de la finca, contacta amb en Joaquín i aquest li indica com arribar-hi.

II. Sobre les 20:30 hores del dia esmentat, Ismael, Isaac, Imanol i Jacobo accedeixen a la finca (vallada) d'en Guillermo. L'Imanol truca a la porta de la casa (domicili) i, un cop en Guillermo l'obre, aquest (l'Imanol) i en Jacobo es llencen sobre ell propinant-li multitud de cops i ruixant-li la cara amb un esprai de defensa.

III. Aprofitant l'avinentesa, l'Ismael i l'Isaac entren a dita casa per sostreure efectes personals d'en Guillermo. Un cop fet, els mateixos Ismael i Isaac arrastren pels cabells a en Guillermo fins a una cabanya situada a la mateixa finca obrin-ne la porta amb la clau d'en Guillermo. Registren la cabanya i el colpegen, fent-lo seure en una cadira i amenaçant-lo de tallar-li un dit amb una destal amb la que colpegen ben a prop de la seva mà.

IV. L'Imanol i en Jacobo, un cop en Guillermo està assegut a la cadira, el lliguen de peus i mans i li col·loquen una soga al coll, marxant de la cabanya i tancant amb clau a en Guillermo dins d'aquesta. Passats uns minuts en Guillermo aconsegueix desfer-se dels nusos i salta per una de les finestres de la cabanya.

V. Del domicili i de la cabanya es van sostreure un sobre amb 800 euros en metàl·lic, un ordinador portàtil marca Asus model ONE TOUCH EASY, una moto-serra, un telèfon mòbil marca SAMSUNG GALAXY, una motxilla sintètica de color marró, una màquina elèctrica per tallar cabells, una quantitat indeterminada de marihuana i la destal que varen fer servir per a colpejar a en Guillermo, efectes que no han estat recuperats.

VI. A conseqüència de l'agressió, en Guillermo va patir lesions de diversa consideració. Algunes d'elles van requerir, per curar, a més d'una primera assistència facultativa, tractament mèdic i quirúrgic, tardant en curar un total de 240 dies, patint seqüeles físiques i un quadre d'estrès posttraumàtic greu amb simptomatologia recurrent i trastorn moderat depressiu.

2. DOCUMENTACIÓ APORTADA PELS CLIENTS

Tot i que els clients, segons consta al cas, no aporten cap tipus de documentació, sí que ens fan saber que la seva actuació el dia dels fets estava encaminada a sostreure la marihuana que el Sr. Guillermo cultivava a casa seva. Després de preguntar em fan saber que el motiu pel qual van procedir a sostreure-li dita marihuana no és altre que el de la seva greu addicció a aquesta substància, addicció de la que -actualment- estan sent tractats en un centre de desintoxicació i rehabilitació de Càceres (concretament al Centre Ozanam). Sabut això, em poso en contacte amb dit centre per

a que em confirmin la informació. Efectivament, tant l'Ismael com l'Isaac consten en teràpia de dia des del mes de maig del 2016 i em remetent l'informe en el que consta i acrediten, oficialment, dit extrem.

3. QÜESTIONS SUBSTANTIVES A RESOLDRE

Un cop llegit el cas que ens ocupa i sempre en referència als meus representats, Ismael i Isaac, hem de procedir a determinar les possibles acusacions que se'ls hi pot imputar, desgranant, primerament, els possibles delictes comesos i el "per què" de la seva aplicació a les accions del cas i, un cop vistes les accions i si poden encabir-se en un tipus delictiu o no, veure, en segon lloc, les possibles acusacions concretes que podrien donar-se per la perpetració de tals delictes i la defensa que, com a advocats, se'ns encomana.

3.1 Concurrència d'un possible delicte de robatori

La primera de les accions a que el cas fa referència és la d'accedir a l'interior de la finca, estant, aquesta, vallada i assenyalant-se que, mentre dos dels altres investigats (Imanol i Jacobo) propinaven cops al propietari de la finca una vegada aquest els hi va obrir la porta, els meus representats van entrar a la casa per robar efectes personals d'aquest.

En aquest sentit, doncs, l'acció típica que pot haver-se perpetrat és la d'un delicte de robatori, delicte que preveu l'article 237 i següents del Codi Penal.

3.1.1 Doctrina i jurisprudència

El delicte de robatori, delicte que protegeix el patrimoni com a bé jurídic, parteix de l'estructura típica del delicte de furt però afegeix dos aspectes que el diferencien i el fan ser un delicte autònom d'aquest: l'actuació contra la voluntat de la víctima o

subjecte passiu (en el furt no hi ha cap actuació de la víctima) i els mitjans pels quals es comet el robatori (que no existeixen en la comissió d'un delictes de furt).¹

Per altra banda, el robatori sempre necessita la concurrència de l'apoderament de béns mobles (no pot recaure sobre immobles) i l'ànim de lucre, és a dir, la busca d'un guany individual (sent, per tant, un delictes dolós). Dins de les modalitats del delictes de robatori hi trobem el robatori amb força sobre les coses i el robatori amb violència sobre les persones, que es troben tipificats a l'article 237 i següents del Codi Penal.

Per poder distingir quin tipus de robatori s'ha pogut cometre, el Codi Penal ens delimita "què" s'ha de produir perquè es doni un o altre cas. D'aquesta manera, per parlar d'un robatori amb força sobre les coses es necessita que els fets s'executin mitjançant alguna de les circumstàncies tipificades a l'article 238 i següents del Codi Penal² mentre que, per què es doni amb violència o intimidació sobre les persones, cal que ens centrem en els conceptes doctrinals i jurisprudencials donats al que s'entén per "violència" i/o "intimidació" com a mitjà per doblegar la voluntat de la suposada víctima, ja que el Codi Penal, a l'article 242 i següents on es tipifica dit tipus de robatori, no ho expressa ni ho defineix. Així, tal i com diu el Tribunal Suprem a la STS 1332/2004, d'11 de novembre, la violència equival a la força física per lesionar la capacitat d'actuació del subjecte passiu en defensa de l'objecte material del que es vol apoderar l'actiu i la intimidació a la força moral, constituïda per l'anunci o comminació d'un mal immediat, greu, personal, possible i que desperti a l'ofès un sentiment de por o angoixa que lesioni la capacitat de decisió d'aquest per defensar el bé moble que es pretén robar, tal i com assevera la STS 650/2008, de 23 d'octubre citant la STS 956/2006, de 10 d'octubre. Com acabem de veure, la violència o intimidació exigides per aquest tipus de robatori no van més enllà de les que es donen en un delictes d'amenaques, coaccions, lesions o detencions il·legals³, però han de complir tres

¹ Segons Gallego Soler, "Los robos son delitos complejos, autónomos y no meras agravaciones del hurto". GALLEGO SOLER, J-I. A: CORCOY BIDASOLO, M.; GÓMEZ MARTÍN, V.; BOLEA BARDON, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.; GALLEGO SOLER, J-I.; JOSHI JUBERT, U.; SANTANA VEGA, D.M.; FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; CARPIO BRIZ, D.; DÍAZ MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; CASTELLVÍ MONTSERRAT, C.; RAMÍREZ MARTÍN, G.; BAGES SANTACANA, J. (2019), pàg. 518 i A: FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; GÓMEZ MARTÍN, V.; MIR PUIG, S.; BOLEA BARDÓN, C.; HORTAL IBARRA, J.C.; CASTELLVÍ MONSERRAT, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.; DÍAZ MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; MIR PUIG, C.; CARPIÓ BRIZ, D.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; SANTANA VEGA, D.; GALLEGO SOLER, J.I.; CORCOY BIDASOLO, M. (2015), pàg. 812.

² El robatori amb força segueix venint definit per un concepte normatiu de força (arts. 238-239) i dos elements teleològics: la força ha d'emprar-se per a accedir a la cosa o per abandonar el lloc on es trobi la cosa. GALLEGO SOLER, J-I. A: CORCOY BIDASOLO, M.; GÓMEZ MARTÍN, V.; BOLEA BARDON, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.; GALLEGO SOLER, J-I.; JOSHI JUBERT, U.; SANTANA VEGA, D.M.; FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; CARPIO BRIZ, D.; DÍAZ MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; CASTELLVÍ MONTSERRAT, C.; RAMÍREZ MARTÍN, G.; BAGES SANTACANA, J. (2019), pàg. 519.

³ GALLEGO SOLER, J-I. A: CORCOY BIDASOLO, M.; GÓMEZ MARTÍN, V.; BOLEA BARDON, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.; GALLEGO SOLER, J-I.; JOSHI JUBERT, U.; SANTANA VEGA, D.M.;

requisits indispensables: el primer, tenir una certa entitat, és a dir, han de ser idònies per doblegar la voluntat de defensa de la víctima; el segon, han de complir el fet de ser el mitjà que utilitza l'autor per apoderar-se dels béns mobles, ja que si són actes posteriors a la consumació del delictes (consumació patrimonial, disponibilitat del bé), estaran perpetrant-se altres tipus delictius⁴; i el tercer, no ser excessives, sinó guardar certa proporcionalitat amb l'acte d'apoderament patrimonial que es realitza.

L'article 242.1 ens assenyala l'estructura típica del delictes de robatori amb violència o intimidació, que no es cap altra que la seguida pel delictes de furt però afegint dita violència o intimidació a l'hora de doblegar la voluntat de la víctima.

Un cop hem parlat, unes línies més amunt, de la violència i/o intimidació necessàries i les seves característiques, hem de parlar de la consumació. Per parlar de consumació hem de tenir present que al tractar-se d'un delictes contra el patrimoni, ha d'existir disponibilitat dels béns robats. Per tant, hi haurà consumació un cop s'hagi produït el perfeccionament dels elements objectius de la violència o intimidació i l'atac patrimonial, que es materialitza en quan es tingui la disposició del bé moble fora de l'àmbit de control del seu propietari, i no abans.

Dit això, l'article 242 segueix amb tres sub-punts més que fan referència a dues agreujants (242.2 i 242.3) i una atenuant (242.4). Pel que fa a l'agreujant regulada a l'article 242.2, es castiga amb una pena superior a aquell que cometi el robatori amb violència o intimidació en casa habitada, edifici o local oberts al públic (o en qualsevol de les seves dependències), mentre que per la seva part, l'article 242.3 castiga el robatori amb violència o intimidació si s'empresin armes o altres mitjans perillosos bé en el moment d'apoderar-se dels béns mobles aliens o bé en el moment de protegir la fugida un cop s'ha procedit a l'apoderament (l'ús post-consumatiu d'armes o mitjans perillosos contra tercers constitueix un delictes autònom); en aquest cas, el fonament de l'agreujant de la pena es troba en l'augment de la capacitat agressiva o violenta de l'autor, creant, d'aquesta manera, un risc més elevat per a la víctima.⁵ Aquest darrer supòsit que es tipifica al punt 3 de l'article 242 es basa en el concepte d'"armes" i "mitjans igualment perillosos" i, per tant, és necessari establir què entén la doctrina i jurisprudència majoritària en aquest sentit. Així, per "armes i mitjans igualment perillosos" es diu que s'entén tot allò que pugui tenir potencialitat per posar en perill la

FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; CARPIO BRIZ, D.; DÍAZ MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; CASTELLVÍ MONTSERRAT, C.; RAMÍREZ MARTÍN, G.; BAGES SANTACANA, J. (2019), pàg. 528.

⁴ Això és així en base a l'Acord del Tribunal Suprem 21-1-00.

⁵ GALLEGU SOLER, J-I. A; CORCOY BIDASOLO, M.; GÓMEZ MARTÍN, V.; BOLEA BARDON, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.; GALLEGU SOLER, J-I.; JOSHI JUBERT, U.; SANTANA VEGA, D.M.; FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; CARPIO BRIZ, D.; DÍAZ MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; CASTELLVÍ MONTSERRAT, C.; RAMÍREZ MARTÍN, G.; BAGES SANTACANA, J. (2019), pàg. 532.

vida o integritat física de la víctima⁶, perill que es constata per: en primer lloc, la naturalesa objectiva de l'arma o mitjà, que han de ser perillosos en si mateixos (descartant-se aquells instruments que, podent ser susceptibles de crear por en el subjecte passiu subjectivament parlant, objectivament no són perillosos). En segon lloc, la utilització que se'n faci, acceptant-se (des de la modificació del Codi Penal de 2015) la mera tinença de dites armes en el moment de produir-se el robatori, entenent-se per tinença que s'ha de fer un ús d'aquestes, al menys, exhibitori. En darrer terme, cal que existeixi una relació de mitjà a fi amb l'apoderament del bé moble en qüestió.⁷

Per últim, l'article 242.4 contempla una atenuant de la pena atenent al menor contingut de l'injust. I tot i que, legalment, les circumstàncies a considerar són la menor entitat de la violència o intimidació i demés⁸, a la pràctica s'aplica atenent al menor valor de lo obtingut.

A més, també s'ha de tenir en compte que el delictes de robatori es defineix, com s'ha vist, com prendre cosa aliena contra la voluntat del seu titular. Però aquesta cosa aliena, segons la jurisprudència majoritària, ha de ser un objecte de lícit comerç, fet que fa que sobre la marihuana robada, tècnicament, no hi pogués haver robatori possible. D'aquesta manera, la marihuana sostreta quedaria fora del "paquet" d'objectes o béns mobles tinguts en compte a l'hora de valorar el delictes de robatori.

3.1.2 Aplicació al cas concret

Aplicant el que acabem de dir al cas concret hem de tenir en compte, primerament, un fet important a l'hora de saber quin subtipus de robatori és aplicable al cas o si ho són els dos. Això és així degut a que el cas assenyalat que, en primer terme, es

⁶ ÍDEM. No és precís que es tracti d'armes als efectes del delictes de tinença (arts. 563, 564) o que es tracti d'una arma en el sentit del RD 137/1993 (R d'Armes).

⁷ GALLEGU SOLER, J-I. A; CORCOY BIDASOLO, M.; GÓMEZ MARTÍN, V.; BOLEA BARDON, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.; GALLEGU SOLER, J-I.; JOSHI JUBERT, U.; SANTANA VEGA, D.M.; FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; CARPIO BRIZ, D.; DÍAZ MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; CASTELLVÍ MONTSERRAT, C.; RAMÍREZ MARTÍN, G.; BAGES SANTACANA, J. (2019), pàgs. 532-533.

⁸ "Demés", en aquest cas, fa referència a les demés circumstàncies que jurisprudencialment es solen tenir en compte per a fonamentar una atenuació de la pena, com ara la gravetat o importància dels mals amb els que s'amenaça a la víctima o el lloc i l'hora de la comissió delictiva. GALLEGU SOLER, J-I. A; CORCOY BIDASOLO, M.; GÓMEZ MARTÍN, V.; BOLEA BARDON, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.; GALLEGU SOLER, J-I.; JOSHI JUBERT, U.; SANTANA VEGA, D.M.; FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; CARPIO BRIZ, D.; DÍAZ MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; CASTELLVÍ MONTSERRAT, C.; RAMÍREZ MARTÍN, G.; BAGES SANTACANA, J. (2019), pàg. 534.

produeix un possible delict de robatori que seria clarament perpetrat amb violència o intimidació sobre la víctima però, en segon terme, ens parla de que, un cop registrada la casa, condueixen a la víctima a una cabanya situada a la mateixa finca i allà, un cop hi entren amb la clau de la víctima, la registren igualment. D'aquesta manera, mentre en el primer dels "momentums" és evident la violència o intimidació exercida vers la víctima, en el segon podríem tenir dubtes de si és aplicable el delict de robatori amb força sobre les coses, fet que s'ha de descartar. En primer lloc, perquè a la cabanya (que, recordem, es troba dins de la mateixa finca on hi ha la casa principal) hi accedeixen mentre la intimidació o violència segueix present vers la víctima, a la que fan entrar arrossegant-la pels cabells i amenaçant-la amb una destal, encabint-ho tot en una sola unitat d'acte i, per tant, en un sol delict, el de robatori amb violència o intimidació ja iniciat anteriorment i encara no consumat.⁹ Però, i en el cas de que no s'entengués d'aquesta manera i es pogués defensar la perpetració de dos delictes diferenciats, s'ha de tenir en compte el que assenyala el Tribunal Suprem a la STS 452/2017, de 8 de febrer, entre d'altres: "La concurrencia de un robo con fuerza en las cosas, respecto de la vivienda superior, y un robo con violencia, respecto de la vivienda inferior, en una misma acción y sin solución de continuidad, debe resolverse, como concurso de normas, por el principio de especialidad, castigándose el delito más grave, que es el robo con violencia".¹⁰ La Sentència aplica l'anomenat concurs de normes o de lleis, concurs que explica a la STS 413/2015, de 30 de juny, que declara que: "la doctrina científica y jurisprudencia son concisas en considerar que el concurso de leyes se produce cuando un mismo supuesto de hecho o conducta unitaria puede ser subsumido en dos o más distintos tipos o preceptos penales de los cuales sólo uno resulta aplicable so pena de quebrantar el tradicional principio del «non bis in idem»", afegint que "en el concurso de normas el hecho o conducta unitaria es único en su vertiente natural y en la jurídica, pues lesiona el mismo bien jurídico, que es protegido por todas las normas concurrentes, con lo que la sanción del contenido de la antijuridicidad del hecho se satisface con la aplicación de una de ellas, porque la

⁹ Així ho entén també Gallego Soler quan ens diu que, si en un supòsit concorren circumstàncies que permetessin qualificar el fet com a robatori amb força, amb intimidació i amb violència, es qualifica com a robatori amb violència. CORCOY BIDASOLO, M.; GÓMEZ MARTÍN, V.; BOLEA BARDON, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.; GALLEGO SOLER, J-I.; JOSHI JUBERT, U.; SANTANA VEGA, D.M.; FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; CARPIO BRIZ, D.; DÍAZ MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; CASTELLVÍ MONTSERRAT, C.; RAMÍREZ MARTÍN, G.; BAGES SANTACANA, J. (2019), pàgs. 518 i 519.

¹⁰ Tal i com recorda la STS 282/2008, de 22 de maig, en els casos en que concorrin en els mateixos fets les modalitats sostractives de robatori amb violència o intimidació i de robatori amb força, aquesta última quedarà absorbida pel delict de robatori amb violència o intimidació. A més, la STS 64/2017, de 8 de febrer afirma que si es realitzen ambdues accions a la mateixa casa (en el cas, es produeixen robatoris a varis habitatges d'un mateix bloc) i en unitat d'acte, s'ha de sancionar la conducta en la seva totalitat amb objecte d'acusació en forma de delict de robatori amb violència.

aplicación de las demás vulneraría el mencionado principio del «non bis in idem»”. Dit concurs de normes es regula a l'article 8 del Codi Penal, que al seu apartat tercer deixa clar que “El precepto penal más amplio o complejo absorberá a los que castiguen las infracciones consumidas en aquél”.

Vistes les accions que ens descriu el cas i el seu possible encabiment dins del tipus dels delictes esmentats, cal fer menció ara a les possibles acusacions concretes a les que es podrien enfrontar els meus representats en referència, primerament, a l'acció que pot encabir-se dins del tipus penal del delicte de robatori. Havent-se perpetrat, doncs, tal acció amb violència sobre les persones (es parla de cops de puny al cap i a la cara de la víctima, així com d'un esprai amb el que li ruixen la cara), l'acusació es cenyirà, probablement, al tipus penal del robatori que es tipifica a l'article 242 del Codi Penal, dirigint l'acusació vers els meus representats en concepte de coautors del delicte. Vist el citat article, hem de tenir en compte que l'acusació afegirà que el possible robatori s'ha efectuat en una casa habitada (ja que era l'habitatge on es trobava residint la possible víctima) i que, a més, s'ha comès amb el que la doctrina i la jurisprudència entén que és un “mitjà perillós” com és l'esprai de defensa personal que utilitzen per immobilitzar al propietari de la finca.¹¹ Per tant, l'acusació, molt probablement, acusarà en base a l'article 242.3 del Codi Penal en relació a l'article 242.2 del mateix text.

Seguidament se'ns parla de que el possible robatori segueix perpetrant-se a la cabanya situada a la mateixa finca, un cop han traslladat al propietari fins allà.

L'acusació, en aquest cas, podria acusar seguint dos camins diferents, com hem comentat més amunt. O bé entén que el que s'ha perpetrat és un únic delicte de robatori amb violència sobre les persones, ja que l'acció típica s'allarga fins a aquest punt de l'entrada a la cabanya, consumant-se quan es produeix el robatori en aquesta; o bé entén que el que ha succeït s'encabeix dins del concepte doctrinal del que s'anomena “concurso de leyes”. En quant al possible concurs, tal i com hem vist en les

¹¹ En efecte, “instrumentos perillosos” són aquells que són susceptibles de ser perillosos per a la vida o integritat física de les persones atenent-nos no a la finalitat o naturalesa pròpia de l'objecte empleat (pot ser un objecte lícit i, fins i tot, domèstic) sinó a la seva susceptibilitat d'augmentar o potenciar la capacitat agressiva de l'autor i crear un risc per a l'assaltat. Així ho manifesta el Tribunal Suprem a l'ATS 718/2015, de 14 de maig, on el fonament jurídic primer deixa clar que “La calificación del "spray" como instrumento peligroso no ofrece duda alguna”, per continuar dient que “con independencia de que no esté acreditada la exacta composición y efectos del gas, si consta su carácter irritante y su potencialidad para provocar, incluso, una ceguera más o menos prolongada, por lo que debe ser calificado como medio peligroso, según la doctrina jurisprudencial ya referenciada, cuando se hace uso del mismo como instrumento de ataque con ocasión de un robo intimidatorio o violento, al cometer el delito”.

sentències mencionades anteriorment, el fet de que es perpetri un robatori amb força sobre les coses i un amb violència sobre les persones en una mateixa acció de robatori conjunt i sense solució de continuïtat es resol aplicant el principi d'especialitat pel qual es castiga l'acció com un tot en base al delictes més greu (article 8 CP).

Així, queda absolutament descartada la opció d'aplicar ambdós delictes en aquest cas, ja que, d'una manera (entenen-lo com a unitat d'acte) o d'altra (entenen-lo com la comissió de dos delictes diferenciats en la realització d'una sola conducta que fan que sigui aplicable el concurs de lleis), penològicament només serà aplicable el delictes de robatori amb violència o intimidació sobre les persones.

3.2 Concurrencia d'un possible delictes de lesions

El cas plantejat segueix explicant que un cop registrada l'habitatge principal de la finca, els meus representats arrastren pels cabells al propietari de dita finca fins a una cabanya situada fora de l'habitatge principal (però dins del tancat que encercla la finca), obrint-la amb la clau del mateix propietari i, un cop el fan seure en un banquet, el colpegen i amenacen de tallar-li un dit mentre registren la cabanya.

Com veiem, aquí trobem dues accions que podem diferenciar. Una no és més que la continuació de l'anterior (el possible robatori), ja que es parla de que entren en una cabanya de la mateixa finca per "registrar-la", entenent per "registrar" el fet de buscar o cercar objectes o elements per emportar-se. Però a més de dita acció, en trobem una altra: la de colpejar i amenaçar el propietari de la finca.

Vist això, el que podem dir d'aquest grapat d'accions és que pot haver-se comès un altre delictes, en aquest cas el de lesions, previst i penat a l'article 147 i següents del Codi Penal.

3.2.1 Doctrina i jurisprudència

El delictes de lesions, tipificat a l'article 147 i següents del Codi Penal, ve a protegir, com a be jurídic, la salut individual en un sentit global, o sigui, en sentit tant físic com mental o psíquic.¹²

¹² Per Gallego Soler, la salut en sentit global fa referència a la salut tal i com l'entén la OMS. CORCOY BIDASOLO, M.; GÓMEZ MARTÍN, V.; BOLEA BARDON, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.;

Les lesions previstes a l'article esmentat són de diferent consideració segons el sub punt al que ens agafem (l'article consta de quatre sub punts dels quals tres vénen a regular la pena a imposar segons la gravetat del resultat de les lesions produïdes).

Així, l'article 147.1 (tipus bàsic i general de lesions) és un delictes de resultat i de mitjans indeterminats ja que ens parla del que "per qualsevol mitjà o procediment, causés a un altre una lesió que menyscabi la seva integritat corporal o la seva salut física o mental" i, com hem dit abans, veiem que la salut s'entén com un terme global o general (tant física com mental).¹³

Sumat al que acabem de mencionar i, per delimitar aquest sub punt dels demés, el legislador entén que per parlar de lesions del tipus bàsic és necessari que aquestes "requereixin objectivament per sanar, a més d'una primera assistència facultativa, tractament mèdic o quirúrgic"¹⁴, quedant clar, doncs, el fet de que les lesions són un delictes de resultat que també es diferencien entre elles segons la gravetat d'aquest. El fet de que se'ns digui que les lesions han de requerir, "objectivament", assistència facultativa i tractament mèdic o quirúrgic implica que no necessàriament s'ha d'acabar donant, sinó que s'hauria de donar.¹⁵

GALLEGO SOLER, J-I.; JOSHI JUBERT, U.; SANTANA VEGA, D.M.; FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; CARPIO BRIZ, D.; DÍAZ MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; CASTELLVÍ MONTSERRAT, C.; RAMÍREZ MARTÍN, G.; BAGES SANTACANA, J. (2019), pàg. 101. Segons la jurisprudència es protegeix la integritat corporal, que comprèn tant la salut individual, tal i com hem dit, com la disponibilitat sobre la mateixa. Així, la STS 308/2001, de 26 de febrer castiga, com a constitutiva d'un delictes de lesions, una intervenció quirúrgica realitzada sense el consentiment exprés del pacient el qual havia d'operar-se d'una cama i se li opera una altra (en la qual, efectivament, tenia una altra dolència). Doncs bé, tot i que la operació fou curativa de dita dolència, això no obsta per a condemnar per infracció de la *lex artis*, per falta d'examen previ i per falta de consentiment informat. Tot i el que acabem de dir, hem de fer referència a que el consentiment del lesionat, segons l'article 155 del Codi Penal, no eximeix de responsabilitat penal sinó que atenuarà la pena en 1 o 2 graus, sempre i quan aquest consentiment sigui vàlid, lliure, espontani i exprés.

¹³ GÓMEZ MARTÍN, V. A; FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; GÓMEZ MARTÍN, V.; MIR PUIG, S.; BOLEA BARDÓN, C.; HORTAL IBARRA, J.C.; CASTELLVÍ MONSERRAT, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.; DÍAZ MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; MIR PUIG, C.; CARPIÓ BRIZ, D.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; SANTANA VEGA, D.; GALLEGU SOLER, J.I.; CORCOY BIDASOLO, M. (2015), pàg. 523.

¹⁴ La primera assistència consisteix en una única actuació mèdica mentre que el "tractament mèdic o quirúrgic" consisteix en una sèrie d'accions o intervencions mèdiques. Segons la jurisprudència majoritària, l'"assistència facultativa" és el diagnòstic o exploració mèdica inicial amb finalitat preventiva, el "tractament mèdic" fa referència a la planificació d'un sistema de curació o d'un esquema mèdic prescrit per un titulat en medicina amb finalitats curatives i pel que fa a "tractament quirúrgic", s'entén que parlem de la realització de qualsevol intervenció mèdica de naturalesa quirúrgica objectivament necessària per a reparar el cos humà o per a restaurar o corregir qualsevol alteració funcional o orgànica produïda per les lesions, existint sempre que s'actua de forma agressiva sobre el cos del pacient (quan s'obre, es talla, s'extreu, etc.). CORCOY BIDASOLO, M.; GÓMEZ MARTÍN, V.; BOLEA BARDON, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.; GALLEGU SOLER, J-I.; JOSHI JUBERT, U.; SANTANA VEGA, D.M.; FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; CARPIO BRIZ, D.; DÍAZ MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; CASTELLVÍ MONTSERRAT, C.; RAMÍREZ MARTÍN, G.; BAGES SANTACANA, J. (2019), pàgs. 103-104.

¹⁵ GÓMEZ MARTÍN, V. A; FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; GÓMEZ MARTÍN, V.; MIR PUIG, S.; BOLEA BARDÓN, C.; HORTAL IBARRA, J.C.; CASTELLVÍ MONSERRAT, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.; DÍAZ

Per últim, pel que fa a la pena atribuïda, el mateix 147.1 fa una diferenciació de marcs de penes imposables segons l'acció de lesionar sigui menys greu en atenció al mitjà o procediment empleat o bé el resultat lesiu no sigui greu. Tot i això, la jurisprudència majoritària entén que, per més que el legislador hagi intentat diferenciar ambdues coses, per aplicar el marc penològic menys greu cal la concurrència tant de l'acció de lesionar menys greu com del resultat lesiu no greu.

Pel que fa a les següents modalitats del delictes de lesions (tipus agreujats i imprudents), els trobem regulats a partir de l'article 148 del Codi Penal. Així, el 148.1 fa referència al delictes de lesions amb instrument perillós¹⁶, el 148.2 a l'agreujant de que concorregués traïdoria o acarnissament (elements que s'entenen d'igual forma que en el delictes d'assassinat), el 148.3, 4 i 5 a la situació vulnerable de la víctima o la relació d'aquesta amb l'autor, el 149 i 150 al resultat particularment greu de la lesió¹⁷ i el 152 a l'esmentada imprudència.

3.2.2 Aplicació al cas concret

En relació al cas que ens ocupa, i sempre en referència als meus dos representats, hem de tenir en compte que, si ve les possibles lesions comencen quan, suposadament, els meus representats entren a robar a la casa mentre dos dels altres acusats li propinen cops a la víctima, no és fins que porten a aquest a la cabanya que ambdós poden ser acusats d'un delictes de lesions. És efectivament en aquest punt quan es diu que, Ismael i Isaac, continuen colpejant a la víctima i l'amenacen amb tallar-li un dit de la mà mentre un dona un cop de destrat ben a prop seu.

MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; MIR PUIG, C.; CARPIÓ BRIZ, D.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; SANTANA VEGA, D.; GALLEGU SOLER, J.I.; CORCOY BIDASOLO, M. (2015), pàg. 524.

¹⁶ Senyala la STS 453/2017, de 21 de juny que allò determinant no és solament l'instrument que s'esgrimeix sinó l'ús que el subjecte actiu faci del mateix, de tal manera que la mera exhibició de l'instrument, o que aquest sigui efectivament perillós en abstracte, no és suficient per a integrar dit tipus penal sinó que ha de ser utilitzat d'una forma concretament perillosa. Pel que fa als mitjans que es consideren perillosos, la jurisprudència ha entès que ho són les armes de foc (inclús les simulades), instruments de vidre, ganivets, barres metàl·liques, "sprays", mitjans com un automòbil o inclús formes o mètodes com el de tirar una dona embarassada al terra.

¹⁷ Aquest cas únicament ha d'apreciar-se quan el resultat produït sigui objectiva i subjectivament imputable a la conducta realitzada pel subjecte actiu. És necessari que aquest actui amb *animus laedendi*, amb voluntat, doncs, de causar deformitat, inutilitat... o sent conscient de l'alta probabilitat de que això passi. GÓMEZ MARTÍN, V. A: CORCOY BIDASOLO, M.; GÓMEZ MARTÍN, V.; BOLEA BARDON, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.; GALLEGU SOLER, J-I.; JOSHI JUBERT, U.; SANTANA VEGA, D.M.; FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; CARPIO BRIZ, D.; DÍAZ MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; CASTELLVÍ MONTSERRAT, C.; RAMÍREZ MARTÍN, G.; BAGES SANTACANA, J. (2019), pàg. 107.

Un cop sabut això, hem de fer esment a que el que s'hauria de provar és quin tipus de lesions es van produir (si més greus, sent d'aplicació l'article 147.1 del Codi Penal o menys greus, sent d'aplicació els sub punts 2 i 3 del mateix article 147)¹⁸. El cas ens diu que les lesions de la suposada víctima van necessitar, per sanar, una primera assistència facultativa i un tractament mèdic i intervencions quirúrgiques posteriors. És per aquest motiu que, en el cas de provar-se les lesions descrites, és d'aplicació, d'entrada, l'article 147.1.

Sumat al que acabem de dir, també s'ha de tenir en compte en relació als meus dos defensats que, un cop tenien a la víctima a la cabanya, suposadament el van amenaçar amb una destrat i li van propinar un cop ben a prop de la seva mà. En aquest cas, s'hauria de veure si és d'aplicació l'article 148 del Codi Penal pel que fa a l'agreujant d'esgrimir una arma objectivament perillosa a l'hora de produir el delictes de lesions. L'article 148 del Codi Penal recull tota una sèrie d'agreujants de la pena a imposar "atenent al resultat causat o risc produït", en referència a les accions descrites a l'article 147. D'aquesta manera, l'apartat primer d'aquest article fa referència a que, a més d'una lesió constitutiva de delictes, es doni una situació concretament perillosa per a la vida, salut física o psíquica del lesionat, no sent suficient l'esgrimir un mitjà perillós objectivament, sinó que es necessita que se'n faci, efectivament, un ús perillós.

La possible acusació a la que farien front els meus defensats pot, també, agafar diverses vies diferents (com en el cas descrit anteriorment del robatori) atenent-se al resultat que hagin causat dites lesions i al mitjà emprat o esgrimit en la seva comissió, sempre parlant en concepte d'autoria (coautoria). Per tant, els meus representats podran ser acusats per un delictes més o menys greu dels previstos dins del Títol que comprèn les lesions, passant des de l'aplicació de l'article 147.1 a, inclús, l'aplicació del 148 del Codi Penal.

3.3 Concurrencia d'un possible delictes de detenció il·legal

Per últim, el cas ens diu que l'Imanol i en Jacobo (dos dels altres inculpats en el procediment) entren a la cabanya i lliguen de mans i peus al propietari, marxant per la porta un cop l'han tancat amb clau. Tot i que no es diu res dels meus representats,

¹⁸ L'article 147.2 assenyala que: "El que, por cualquier medio o procedimiento, causare a otro una lesión no incluida en el apartado anterior, será castigado con la pena de multa de uno a tres meses". Per la seva part, el punt 3 del mateix article diu: "El que golpear o maltratare de obra a otro sin causarle lesión, será castigado con la pena de multa de uno a dos meses".

sent molt possible que marxessin abans de la cabanya un cop havien procedit a registrar-la, hem de tenir en compte, com a defensa, que se'ls pot acusar d'un delictes de detenció il·legal, delictes previst i penat a l'article 163 i següents del Codi Penal.

3.3.1 Doctrina i jurisprudència

Les detencions il·legals, tipificades com a delictes a l'article 163 del Codi Penal, protegeixen el bé jurídic referent a la llibertat deambulatòria o de moviment. El tipus penal fa referència, en el seu tipus bàsic (163.1), a dues accions diferenciades: "tancar" i "detenir" a una persona¹⁹; mentre la primera exigeix el confinament dins d'un habitacle tancat, la segona acció només es refereix al fet de privar a algú de la seva llibertat de moviments però sense necessitat de tancar-lo entre quatre parets.

Es tracta d'un tipus de mitjans indeterminats, és a dir, no exigeix la comissió del delictes d'una manera o fent ús de certs mètodes o utensilis concrets, sinó que es pot perpetrar de qualsevol forma, sempre i quan es doni la detenció il·legal.²⁰ Tampoc exigeix ni posa cap tipus de marc temporal a tenir en compte com a mínim imprescindible per produir-se.²¹ Tot i això, penològicament parlant, el tipus sí que rebaixa (art. 163.2) la pena prevista segons uns marcs temporals establerts si la detenció dura tres dies com a màxim i el culpable donés llibertat al detingut (voluntària

¹⁹ BOLEA BARDÓN, C. A.; FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; GÓMEZ MARTÍN, V.; MIR PUIG, S.; BOLEA BARDÓN, C.; HORTAL IBARRA, J.C.; CASTELLVÍ MONSERRAT, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.; DÍAZ MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; MIR PUIG, C.; CARPIÓ BRIZ, D.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; SANTANA VEGA, D.; GALLEGU SOLER, J.I.; CORCOY BIDASOLO, M. (2015), pàg. 567.

²⁰ ÍDEM. Així, el tipus sol produir-se amb violència o intimidació, però també hi cabria, fins i tot, l'engany, tal i com relata la STS 568/2016, de 28 de juny. En aquesta, es deixa clar que: "(...) la detenció ilegal en su ejecución admite cualquier medio comisivo, no requiriendo en su momento inicial necesariamente fuerza o violencia, ya que dada la amplitud de los términos en que se expresa el precepto, art. 163.1, está permitido cualquier medio comisivo, incluidos los procedimientos engañosos.

²¹ Com bé s'assenyala a la STS 1728/2019, de 31 de maig: "Debe especificarse que el factor tiempo puede delimitar la diferencia entre las coacciones y la detención ilegal. Y se suele decir que la coacción es el género y la detención ilegal la especie. Así, la detención desplaza a las coacciones siempre que la forma comisiva afecte a la libertad deambulatoria y exista aquél mínimo soporte temporal que lo lleve a la detención ilegal, frente a la mínima intervención puntual que llevaría a las coacciones. El delito de detención ilegal no precisa de una duración determinada, pero el elemento subjetivo del injusto es el factor determinante de la diferenciación, pues la detención ilegal es una modalidad delictiva eminentemente dolosa que exige el propósito claro y definido de privar al sujeto de su libertad deambulatoria. Por ello, ese mínimo soporte temporal se valora en la medida que sirve para explicar la intención de atentar contra la libertad de movimientos, más que referido solo a la duración (STS 22 de Diciembre de 2009)".

i espontàniament)²² sense haver obtingut el que pretenia i l'agreuja (163.3) si la detenció s'excedeix de determinat termini (pel major desvalor de l'acció).

Pel que fa referència a la consumació, aquesta es produeix de forma instantània en el mateix moment que la víctima queda privada de llibertat, tot i que estem davant d'un delicte permanent i , com a tal, es seguirà consumant fins que cessi la situació antijurídica.²³

Per altra banda, el tipus subjectiu no fa referència, en cap cas, al mòbil o intencions que pugui tenir el culpable sinó que únicament ha de tenir coneixement de la privació de llibertat de la víctima.

Per últim, a partir de l'article 164 del Codi Penal es regulen tota una sèrie d'agreujs com el segrest²⁴, actuar simulant ser autoritat o exercir funcions públiques, no donar raó del lloc on es trobi la víctima i actuar contra víctima menor d'edat o persona amb discapacitat o amb ànim d'atemptar contra la llibertat o indemnitat sexual de la víctima.

3.3.2 Aplicació al cas concret

En referència al cas que ens ocupa aquí, se'ns diu que els meus dos representats agafen i porten fins a la cabanya a la víctima, cabanya on mentre el tenen assegut procedeixen al robatori i en la que, després, dos acusats que no són els meus representats, procedeixen a lligar-lo de mans i peus en una cadira i a tancar la porta amb clau des de fora un cop marxen.

Segons el que acabem de dir, el que hauríem de dilucidar és si els meus representats varen produir o participar d'alguna manera a la possible detenció il·legal de la víctima. Tenint en compte que, com hem dit més amunt, el delicte de detenció il·legal no necessita de cap element subjectiu de l'injust afegit a la voluntat i coneixement de la pròpia detenció de la víctima, el que s'ha de posar en tela de judici i defensar és si els meus representats van cometre tal delicte per més que, mentre

²² La mateixa STS 1728/2019, de 31 de maig diu que: "Este subtipo, como señala la STS 674/2003, de 30 de abril , premia una especie de arrepentimiento durante el *iter criminis*, en su fase comisiva. Es por ello que la liberación tiene que ser absolutamente espontánea por parte de su autor, sin venir mediatizada en modo alguno por el comportamiento del sujeto pasivo , de modo que los actos de liberación de éste, aun conocidos por quien le priva de libertad, no obedecen a su propia determinación, sino a la iniciativa de la víctima".

²³ STS 10720/2018, de 19 de juliol: "(...) no está sujeto legalmente a plazo temporal alguno y por ello se considera de consumación instantánea y efectos permanentes".

²⁴ Es diferencia del tipus bàsic de detenció il·legal pel fet de que en el segrest, el subjecte actiu exigeix alguna condició per a la posada en llibertat de la víctima.

procedien al robatori, agafessin i portessin a la víctima fins la cabanya i, un cop allà, la fessin seure en una cadira i registressin dit habitatge.

La possible acusació vindria donada, en concepte d'autoria (i dins d'aquesta, de coautoria), en base a l'article 163.1, ja que en aquest cas és evident que no pot ser d'aplicació cap altre dels tipus penals previstos dins del Títol que comprèn els delictes contra la llibertat. En aquest sentit, l'article 164, com hem mencionat més amunt, fa referència al segrest, fet que implica que els autors del delicte demanin alguna condició per posar la víctima en llibertat (circumstància que no succeeix, en cap cas) i els articles 165 i 166 tipifiquen una sèrie d'agreujants que tampoc tindrien cabuda en aquest cas ja que els autors no han simulat ser autoritats o exercir funcions públiques, la víctima no és menor d'edat, ni persona amb discapacitat i els autors no són funcionaris públics en exercici de les seves funcions ni tampoc s'hauria comès tal detenció il·legal amb intenció d'atemptar contra la integritat i indemnitat sexual de la víctima.

4. TÍTOL D'INTERVENCIÓ EN CADASCUN DELS POSSIBLES DELICTES COMESOS. PARTICIPACIÓ CRIMINAL

4.1 Doctrina i jurisprudència

4.1.1 Concurrència d'una possible autoria

És autor aquell que realitza el tipus penal corresponent i, per tant, comporta, implícitament, la responsabilitat criminal pel fet comès. Ontològicament, doncs, autor és el "qui" anònim de cadascun dels tipus penals (Welzel).

L'article 27 del Codi Penal ens diu que són responsables dels delictes els autors i els còmplices i, seguidament, els articles 28 i 29 del mateix text legal ens vénen a delimitar, que no definir, què s'entén per autors i còmplices.

Pel que fa a l'autoria, el problema rau en que dins d'aquesta categoria el Dret positiu tracta com a tals a diferents persones la intervenció de les quals en el fet o acció delictiva no és igual. Així, l'article 28 abans assenyalat ens diu, primerament, que són autors els que realitzen el fet per si sols, conjuntament o per mitjà d'un altre del que es serveixen d'instrument (autors en sentit estricte).

En aquest punt ja podem desclassificar tres classes d'autoria: la immediata, la conjunta (co-execució) i la mediata.

L'autor immediat és el que realitza l'acció delictiva per si mateix mentre que l'autoria conjunta es dóna quan en la realització immediata del delictes hi intervé més d'una persona (sempre hi quan el tipus delictiu permeti la co-execució) i, per últim, l'autoria mediata fa referència a aquell que realitza el tipus delictiu utilitzant a una altra persona, que actua inconscientment en referència a la transcendència penal del que fa, com a instrument.

Pel que fa a l'autoria conjunta o coautoria, i tenint en compte el cas al que ens atenem, és important remarcar que implica prendre part material en els fets i, per tant, no és suficient, en cap cas, un mer concurs aparent o no de voluntats. Es requereix, doncs, una intervenció objectiva i material en els fets, tot i que, com és lògic, no total (en el sentit de que cada coautor realitza, de forma parcial, els fets que conformen el delictes).

Tot i que al llarg de la història jurídic penal s'han seguit i es segueixen diverses teories d'autoria segons el marc jurídic estatal en el que ens trobem²⁵, en el marc espanyol destaca i s'aplica el concepte restrictiu d'autor²⁶ i, dins d'aquest, destaca de forma majoritària -doctrinal i jurisprudencialment-, la concepció germànica de la teoria del domini del fet. Aquesta (varietat de la teoria objetivo material per la qual és autor aquell que aporta la contribució més important o que dóna una major perillositat al fet) parteix de que és autor el que té el domini final dels fets, és a dir, qui controla la presa de decisió i execució dels fets (el qui, segons Maurach, té dolosament a les seves mans el curs del succeir típic). D'aquesta manera, en un supòsit on hi ha diversos implicats, es pot diferenciar entre els que serien coautors i els que serien mers participants (que són aquells que no tenen la possibilitat d'exercir dit domini).²⁷ Per tant, en base a aquesta teoria, l'autor directe és autor perquè executa tots els elements del tipus i té el domini de l'acció, l'autor mediat és autor perquè executa el fet valent-se d'un altre com a instrument i té el domini de la voluntat de cometre el delictes i, finalment, el coautor és autor perquè realitza una part necessària de l'execució del pla global encara que aquesta execució no sigui típica en sentit estricte, participant de la

²⁵ Des del concepte unitari d'autor fins al concepte extensiu d'autor. MIR PUIG, S. (2016), pàg. 376 a 390.

²⁶ El concepte restrictiu d'autor parteix del principi oposat al del concepte extensiu d'autor. És a dir, el concepte restrictiu d'autor parteix de que no tot el que és causa del delictes és autor ja que causar quelcom no és igual a realitzar el tipus penal. Aquest concepte engloba tres teories: la objetivo-formal, la objetivo-material i la teoria del domini del fet. MIR PUIG, S. (2016), pàg. 381 i 382.

²⁷ Així, l'inductor, el cooperador necessari i el còmplice, intervenen en l'execució del comportament però no tenen el domini de la seva realització.

resolució delictiva comuna i tenint el domini funcional del fet. Destaca la STS 515/2016, de 3 de juny que: “La coautoría por dominio funcional del hecho, es acogida reiteradamente por la jurisprudencia de la Sala Segunda del T.S., en casos similares al que nos ocupa. En la Sentencia 768/2008, de 21 de noviembre, se consideró como tal la actuación de tres acusados que golpean a la víctima en la cara y en la cabeza junto con un tercero que le pinchaba y le seccionaba parcialmente el tendón de Aquiles. En la STS 703/2013, de 8 de octubre, aunque el recurrente no participó de forma directa en la causación de las lesiones a la víctima, la acción de aquél en el traslado de los agresores y posterior huida en su vehículo, con las armas e instrumentos peligrosos visibles, reforzó la acción de los autores materiales, siendo determinante para que éstos pudieran llevar a cabo su propósito eventualmente letal (se remite a su vez a la STS 413/2006, de 13 de abril). En el supuesto contemplado en el Auto TS 1266/2005, de 14 de julio, lo aplica en el disparo que causa la muerte de una persona realizado por parte de otro sujeto interviniente (un menor). El Auto del TS 1682/2004, de 16 de diciembre, en el disparo por parte de uno de los intervinientes en el atraco a un supermercado con intención de acabar con la vida del encargado.

Todas las resoluciones mencionadas destacan que en la coautoría por condominio funcional del hecho cada coautor actúa y deja actuar a los demás, de modo que lo que hace cada uno puede ser imputado a los demás, que actúan de acuerdo con él, lo cual sin duda sucede cuando todos realizan coetáneamente los elementos del tipo penal de que se trate. Lo importante es que (como sucede en el caso objeto de nuestra atención), cada individuo aporte una contribución objetiva y causal para la producción del hecho típico querido por todos. Por otra parte, no es preciso que el factum se recojan los actos individuales de cada integrante, ya que la coautoría no es una suma de autorías individuales sino una forma de responsabilidad por la totalidad del hecho (Cfr. SSTs 703/2013, de 8 de octubre y 768/2008, de 21 de noviembre, entre otras)”. I afegeix la STS 623/2015, de 13 d’octubre que: “Lo único verdaderamente decisivo, en suma, es que la acción de coautor signifique un aporte causal a la realización del hecho propuesto. La doctrina habla en estos supuestos de ‘imputación recíproca’ de las distintas contribuciones causales, en virtud de la cual todos los partícipes responden de la «totalidad» de lo hecho en común. Quien interviene en un robo violento, proyectando su ejecución, conociendo que existen uno o varios moradores en la vivienda, portando armas para lograr intimidar o, en su caso, neutralizar la posible resistencia de las víctimas, interviniendo con distribución de funciones en sus pormenores, proyectados o ejecutados conforme se desarrollan los acontecimientos, es coautor de los diversos delitos cometidos, en virtud del llamado principio de imputación recíproca, salvo que lo finalmente ejecutado entre en el curso de una

desviación completamente imprevisible. De manera que la simple presencia convierte al concurrente en coautor aunque no realice físicamente todos los actos ejecutivos de apropiación de bienes ajenos, con tal que exista acuerdo previo, reparto de papeles - incluso el propio acompañamiento- y dominio funcional del hecho, en el sentido de aquietamiento ante su realización sin desistir en su aportación criminal”.

Tot i el que acabem de destacar no tots els autors estan plenament d'acord amb dita teoria. Així, Mir Puig diu que “El control material del hecho es sólo uno de los criterios a tener en cuenta para la imputación del hecho a título de autor”, per acabar dient-nos que, al seu entendre, només són autors aquells als qui pertany el delictes (relació de pertinença) i, per tant, autors seran aquells subjectes principals o protagonistes del tipus penal. Segons ell, l'execució material del fet o el seu domini o control efectiu poden ser criteris que permetin afirmar dit protagonisme (en casos d'autoria directa o mediata amb domini efectiu del fet) però, també deixa clar que el subjecte principal dels fets pot ser un co-causant que no controla efectivament l'execució dels mateixos (autoria mediata aprofitant la ignorància de l'executor material) o bé pot ser algú que es limita a executar una part dels fets o a realitzar-ne una part inclús atípica però fonamental en aquests (casos de coautoria).²⁸

Com veiem, la teoria aportada per Mir Puig dóna un pas més enllà dins del concepte restrictiu d'autor, aportant una nova concepció d'autoria que ve a completar la definida per la teoria del domini del fet, teoria que –com hem expressat- segueix sent la emprada a la pràctica actualment.

4.1.2 Concurrència d'una possible participació

Seguint amb el desgranament de l'article 28 del Codi Penal, aquest afegeix que també seran considerats autors els que indueixin directament a un altre a executar el delictes i els que cooperin a la seva execució amb un acte sense el qual no hagués estat possible realitzar el delictes (actors en sentit ampli). D'aquesta manera el legislador ens assenyala dues formes de participació que seran considerades, a efectes de pena, al nivell de l'autoria mentre que la tercera forma de participació, la complicitat, queda fora del quadre del que el Codi Penal considera autors.

Dit això és important tenir clar que el participat, a diferència de l'autor i per més que a nivell de pena se'ls pugui equiparar, no realitza el tipus penal, sent inconcebible l'existència d'aquest sense autor. D'aquí que la participació criminal es recolzi en el

²⁸ MIR PUIG, S. (2016), pàg. 385 i 386.

principi d'accessorietat que ve a significar que la possible incriminació dels partícips depèn sempre del grau de relació que tingui la seva participació en relació amb l'autor dels fets.

En relació a la inducció, aquesta consisteix en determinar o influir en una altra persona, de forma intencionada i conscientment, per a que cometi un delictes i sense participar en la seva execució. La jurisprudència i la doctrina han elaborat una sèrie de requisits per a poder parlar d'inducció en sentit estricte: a) ha de ser concreta i orientada de forma clara i específica a la comissió d'un fet delictiu determinat i ha de ser realitzada sobre una persona concreta; b) ha de ser determinant (la decisió de cometre el delictes ha de néixer de la inducció); c) ha de ser eficaç i d) ha de ser dolosa.

Per últim i pel que fa a la cooperació necessària es diferencia de la simple complicitat pel fet de ser una cooperació sense la qual el delictes no s'hagués pogut cometre. És per aquest motiu pel qual el legislador ha optat per, a efectes de pena, incloure-la dintre del quadre d'autoria.

4.2 Aplicació al cas concret

Aplicant el que acabem de veure al cas que se'ns presenta i sempre parlant des de la posició de defensa dels meus dos representats, és obvi que, d'entrada, podem descartar -dins del que el CP entén com a "autor"- l'autoria immediata i la mediata. La primera, perquè no hi ha només un sol autor en els fets que aquí examinem i, pel que fa a la mediata, perquè cap dels meus representats "utilitza" a cap altra persona sinó que, en tot cas, són ells mateixos els que participen en els fets de forma directa (d'aquesta manera, també es descarta qualsevol tipus d'inducció o cooperació necessària).²⁹

El principal problema que es planteja en aquest cas és el de la "comunicabilitat". Tot i que el Dret Penal parteix del principi fonamental de la responsabilitat personal que requereix la realització d'una acció culpable (és a dir, no es pot ser responsable per les accions d'altres), la dita *societas sceleris* (acord de voluntats) produeix responsabilitat penal en tots els co-partícips dels fets, inclús en la situació de que el *pactum* dels acusats es limités a l'apoderament de certs objectes, sense tenir en compte, com seria en aquest cas, les possibles lesions o la detenció il·legal. Així ho assenyala el TS a les

²⁹ El que és del tot rellevant per diferenciar autoria i participació és el domini del fet. És autor (o coautor, com veurem en aquest cas) aquell que domina el fet.

STS 434/2008, de 20 de juny i STS 838/2004, d'1 de juliol, entre d'altres, on deixa clar que: "Con carácter general, aunque admitiéramos que el *pactum sceleris* entre los acusados se limitara al apoderamiento del dinero de la víctima mediante una acción meramente intimidatoria, lo cierto es que el supuesto examinado se inscribe en el ámbito de la llamada teoría de las desviaciones previsibles, reiteradamente aplicada por esta Sala al examinar la cuestión de la comunicabilidad de la responsabilidad por la muerte o las lesiones producidas a la víctima del acto depredatorio por uno de los integrantes del robo. A este respecto, la jurisprudencia de este Tribunal ha establecido que "el previo concierto para llevar a término un delito de robo con violencia o intimidación que no excluya a priori todo riesgo para la vida o la integridad corporal de las personas, responsabiliza a todos los partícipes directos del robo con cuya ocasión se causa una muerte o unas lesiones, aunque solo algunos de ellos sean ejecutores de semejantes resultados personales", pues el partícipe no ejecutor material del acto homicida o lesivo que prevé y admite del modo más o menos implícito que en el *iter* del acto depredatorio pueda llegarse a ataques corporales, cuando menos se sitúa en el plano del dolo eventual, justificándose tanto en el campo de la causalidad como en el de la culpabilidad su responsabilidad en la acción omisiva o lesiva, no se excluye el carácter de coautor en los casos de desviaciones de alguno de los partícipes del plan inicial, siempre que dichas desviaciones tengan lugar en el marco habitual de los hechos emprendidos, es decir, que de acuerdo con las circunstancias del caso concreto, no quepa considerar imprevisibles para los partícipes". I segueix la STS 107/2009, de 17 de febrer: "(...) lo que es necesario para que se hable de realización conjunta de un hecho y para que el mismo sea atribuido, como a sus coautores, a quienes intervienen en él, es que todos aporten durante la fase de ejecución un elemento esencial para la realización del propósito común. A la misma consecuencia práctica lleva la utilización del instrumento teórico del dominio del hecho (...). Según esta teoría, son coautores los que realizan una parte necesaria en la ejecución del plan global aunque sus respectivas contribuciones no reproduzcan el acto estrictamente típico, siempre que, aún no reproduciéndolo, tengan el dominio funcional del hecho, de suerte que sea este, en un sentido muy preciso y literal, un hecho de todos que a todos pertenezca. Por lo que se refiere al acuerdo previo, elemento o soporte subjetivo de la coautoría, en que se funda el principio de <imputación recíproca> de las distintas contribuciones al resultado y en cuya virtud se entiende que todos aceptan implícitamente lo que cada uno vaya a hacer, tanto la doctrina como la jurisprudencia han estimado suficiente que el acuerdo surja durante la ejecución, coautoría adhesiva, siendo también posible la sucesiva (...). El acuerdo, en definitiva, especialmente en los delitos en que la ejecución es prácticamente simultánea a la idea

criminal, se identifica con la mera coincidencia de voluntades de los partícipes, esto es, con lo que se ha llamado el dolo compartido”.

Per tant, una vegada sabut això, la única opció restant és la de la coautoria. Així doncs, tant l'Ismael com l'Isaac serien coautors (si més no des d'un prisma objectiu, a falta de la defensa que es pugui realitzar) dels delictes que se'ls hi acabessin imputant (després d'haver-se provat la seva comissió), tant del suposat robatori com de les lesions i la detenció il·legal ja que, com s'ha expressat en aquestes darreres línies, fins i tot s'han acceptat supòsits de coautoria en casos de coautoria additiva.³⁰ Això és així ja que, tal i com destaca la STS 3323/2016, de 7 de juliol: “Cada coautor, sobre la base de un acuerdo, previo o simultáneo, expreso o tácito, tiene el dominio funcional , que es una consecuencia de la actividad que aporta en la fase ejecutiva y que lo sitúa en una posición desde la que domina el hecho al mismo tiempo y conjuntamente con los demás coautores. Su aportación a la fase de ejecución del delito es de tal naturaleza, según el plan seguido en el hecho concreto, que resulta imprescindible. Deben, por el contrario, excluirse de la coautoría los actos realizados en la fase de preparación del delito y aquellos que se ejecutan cuando éste ya se haya consumado”.

5. CIRCUMSTÀNCIES MODIFICATIVES DE LA RESPONSABILITAT PENAL

5.1 Doctrina i jurisprudència

³⁰ L'anomenada coautoria per *pactum sceleris* requereix, segons la STS 623/2015, de 13 d'octubre: 1- Que algú iniciï l'execució del delictes; 2- Que, posteriorment, un altre o altres enganxin la seva activitat a la del primer per aconseguir la consumació del delictes; 3- Que els que intervinguin amb posterioritat ratifiquin allò realitzat pel primer aprofitant-se de la situació prèviament creada per aquell; 4- Que quan intervinguin els que no hagin concorregut als actes d'inici de l'execució, encara no s'hagués produït la consumació del delictes; 5- Que la coautoria pressuposa la comuna i unitària resolució de tots els partícips per a portar-la a efecte, sent essencial la unitat de coneixement i voluntat d'aquells com element subjectiu, junt amb l'objectiu de la posada en pràctica de l'acció conjunta, havent de tenir l'actuació de cadascun l'entitat i rellevància precises que defineixin el delictes; 6- Que la coautoria ha d'anar acompanyada en la seva part subjectiva per dol directe o eventual; que l'acord de voluntats entre dos o més persones per a portar a efecte la realització d'un pla delictiu per ells traçat, estableix entre els que es concerten, un vincle de solidaritat penal que els fa partícips amb igual grau de responsabilitat, qualsevol que sigui la funció que a cadascun dels concertats se li assigni i 7- Que la jurisprudència actual trenca amb la idea de que l'existència d'un acord previ converteix als diversos partícips en coautors, ja que això ens portaria a un criteri extensiu d'autor i qualificaria com a tal tota forma de participació concertada, sense tenir en compte l'aportació objectivament realitzada al delictes. Per aquest motiu, la jurisprudència s'ha apropiat cada vegada més a un concepte d'autoria basat en la noció del domini del fet, per a la que resulta decisiu, en relació a la determinació de si s'ha pres part directa en la realització de l'acció típica, la posició ocupada pel partícip en la execució del fet.

El Codi Penal regula als articles 21, 22 i 23 una sèrie de circumstàncies agreujants i atenuants de la pena.³¹ Tal i com diu Mir Puig, les circumstàncies modificatives són elements accidentals del delictes, en el sentit que d'aquestes no depèn el ser o no del delictes sinó, únicament, la seva gravetat (gravetat que no depèn únicament de dites circumstàncies).³²

Segons l'article 65, podem dividir les circumstàncies modificatives de la responsabilitat penal en dues categories: les que tenen naturalesa personal i les que tenen naturalesa material. Pel que fa a les primeres, el punt 1 de l'article esmentat deixa clar que només atenuaran o agreujaran la responsabilitat d'aquells en els que concorrin mentre que, en relació a les de naturalesa material (consistents en l'execució material dels fets o en els mitjans empleats) només afectaran a aquells que hagin tingut coneixement d'elles en el moment de l'acció o cooperació de la perpetració del delictes. És el que, segons la doctrina majoritària, s'entén com a comunicabilitat de les circumstàncies modificatives.³³

Per altra banda s'ha de senyalar que la jurisprudència majoritària condiona l'aplicació de dos o més circumstàncies modificatives a que siguin compatibles entre si, entenent que no ho són quan una implica a l'altra o s'entén com a part o espècie d'aquella.

5.2 Aplicació al cas concret

En el cas que ens ocupa, com sabem el d'un robatori en una finca orquestrat per a apoderar-se de la marihuana que s'hi cultiva, és necessari tenir en compte la possibilitat de que els autors actuïn tots sota la dependència d'aquesta o altres drogues similars. El cas, tal i com se'ns planteja, ens dirigeix cap a un únic objectiu dels assaltants: la sostracció de la marihuana de la finca (tot i que, un cop dins, s'apoderin d'altres objectes). D'aquesta manera, i no dient-nos que actuessin sota la influència de begudes alcohòliques, drogues tòxiques o estupefaents -fet que faria actuar dit element, de provar-se, com una eximent complerta de l'article 20 numeral segon del Codi Penal- fa que pugui ser d'aplicació el mencionat article 21 del mateix text legal, concretament el numeral segon (actuar els culpables a causa de les seves

³¹ Sense deixar de tenir en compte les causes que eximeixen la responsabilitat penal regulades a l'article 19 CP.

³² MIR PUIG, S. (2016), pàg.630.

³³ Així, aquestes regles són aplicables als casos de codelinquència en els quals es planteja si allò realitzat per un d'ells és o no comunicable als demés. MIR PUIG, S. (2016), pàg.632.

greus addiccions a les substàncies mencionades en el numero 2 de l'article anterior).³⁴ A més, se'ns aporta un document conforme tant l'Ismael com l'Isaac estan seguint un tractament de desintoxicació.

Per tot el que hem esmentat fins aquí, el fet de que els meus representats actuessin a causa de la seva addicció a la marihuana es presenta com a probabilitat molt alta i com a element de defensa en un cas tant plausible com aquest.

Per altra banda també podrien ser-los imputades diverses agreujants, segons entenguin les acusacions.

El primer dels camins que podrien seguir és el que actuaria en base a l'aplicació de dues de les circumstàncies contingudes a l'article 22 numeral segon del Codi Penal³⁵. En primer lloc, el dit abús de superioritat. Aquesta circumstància es basa en el desequilibri de forces entre els subjectes (actiu i passiu). Però no pel fet de trobar-nos en una situació de desequilibri entra en joc aquesta agreujant; l'article parla de l'"abús", és a dir, la concertació o busca pels subjectes (en aquest cas actius) d'aquesta superioritat. El Tribunal Suprem ha vingut a definir les circumstàncies necessàries per a que sigui d'aplicació aquesta agreujant³⁶:

- Que existeixi un notable desequilibri de forces a favor del subjecte actiu.
- Que aquesta superioritat produeixi un debilitament (que no eliminació, sinó estariem davant de l'agreujant de traïdoria) de les possibilitats de defensa de la víctima.³⁷
- Que l'agressor sigui coneixedor de dita circumstància de superioritat i la utilitzi amb la finalitat de facilitar l'execució del delictes.
- Que dita situació de superioritat no constitueixi un element del delictes (pel principi de *non bis in idem*).

³⁴ Com diu Mir Puig i assevera la jurisprudència majoritària (STS 524/2005, de 27 d'abril), de la mateixa manera que l'article 20.2 pren en consideració per a eximir, tant la intoxicació aguda pel consum de dites substàncies com el síndrome d'abstinència, s'hauran d'admetre aquestes dues causes, també, per a atenuar la pena quan les mateixes produeixin efectes insuficients per a excloure la imputabilitat i per donar lloc, doncs, a una eximent completa. MIR PUIG, S. (2016), pàg.637.

³⁵ Aquest punt segon de l'article 22 del Codi Penal diu que són circumstàncies agreujants: "Ejecutar el hecho mediante disfraz, con abuso de superioridad o aprovechando las circunstancias de lugar, tiempo o auxilio de otras personas que debiliten la defensa del ofendido o faciliten la impunidad del delincuente"

³⁶ STS 225/2014, de 5 de març.

³⁷ És per aquest fet que la jurisprudència entén que l'abús de superioritat és una traïdoria menor o de segon grau (STS 647/2013, de 16 de juliol; STS 888/2013, de 27 de novembre i STS 225/2014, de 5 de març, entre altres).

Així, podria entendre's per les acusacions que, el fet de que actuessin quatre persones de forma concertada en els fets fa que s'hagin comès els mateixos amb abús de superioritat, debilitant de forma notòria les possibilitats de la víctima per defensar-se.

En segon lloc, les acusacions també podrien entendre que s'ha donat un aprofitament de les circumstàncies de lloc, temps o auxili d'altres persones (circumstància regulada, també, a l'article 22 numeral segon del Codi Penal). Cal tenir en compte, en primer terme, que aquestes circumstàncies només agreugen la pena si són aprofitades, o bé per debilitar la defensa de l'ofès (com en el cas de l'agregant d'abús de superioritat) o bé per a facilitar la impunitat del delinqüent. Aquestes circumstàncies fan referència a les més concretes, substituïdes per aquesta, contingudes en anteriors articulats, referents a la nocturnitat o despoblament, entre d'altres.³⁸

Per tant, veient que els acusats van actuar de nit i en una zona muntanyosa (l'habitatge, es diu, estava situat a la muntanya) podria considerar-se d'aplicació aquesta agregant conjuntament amb la d'abús de superioritat.

Però, no obstant el que s'ha dit fins aquí, l'acusació també podria venir enfortida amb l'agregant de traïdoria. Aquesta, continguda a l'article 22 numeral primer del Codi Penal fa referència a quan el culpable comet qualsevol delictes contra les persones emprant, per a l'execució, mitjans, formes o modalitats que tendeixin directa o especialment a assegurar-lo, sense el risc que la defensa de la víctima podria ocasionar contra la seva persona.³⁹ A diferència de les dues agregants anteriors que sí es podrien entendre compatibles entre sí per no implicar una l'altra o entendre's com a espècie una de l'altra, aquesta (la traïdoria) no podria aplicar-se amb concurrència de cap de les dues altres agregants (principi d'especialitat). I diem que serà d'aplicació un o altre camí perquè, tal i com hem assenyalat anteriorment, no són d'aplicació dos o més circumstàncies modificatives que siguin compatibles entre si, és a dir, quan una implica a l'altra o s'entén com a part o espècie d'aquella, fet que es donaria en aquest cas. Així doncs, ens trobem que l'abús de superioritat i l'aprofitament de les circumstàncies de lloc, temps o auxili d'altres persones són circumstàncies que serien part o espècie de la traïdoria. És a dir, la traïdoria contindria en el seu si tant l'abús de confiança com l'aprofitament de circumstàncies de lloc, temps o auxili d'altres persones, excloent-se entre si.⁴⁰ En efecte, tal i com hem dit anteriorment, l'abús de confiança i l'aprofitament de circumstàncies de lloc, temps o

³⁸ MIR PUIG, S. (2016), pàg.653.

³⁹ MIR PUIG, S. (2016), pàg.650.

⁴⁰ Resulten incompatibles donat que la diferència existent entre les mateixes és quantitativa o de grau, únicament, sent més greu la traïdoria que les altres dues.

auxili d'altres persones són agreujants que impliquen que es produeixi un debilitament (que no eliminació) de les possibilitats de defensa de la víctima. En canvi, la traïdoria implica no un debilitament, sinó una busca directa de la impossibilitat de defensar-se de la víctima, que s'ha de donar efectivament.⁴¹

Per tot això, les acusacions també podrien considerar com a via a l'hora de ponderar agreujants la de l'aplicació de traïdoria. Traïdoria que, com hem dit, a diferència del camí de l'aplicació de l'abús de superioritat i l'aprofitament de circumstàncies implicaria que els acusats han realitzat els fets delictius mitjançant formes, mitjans o mètodes que han eliminat qualsevol opció de defensa per part de la víctima.

6. RELACIÓ CONCURSAL ENTRE ELS POSSIBLES DELICTES COMESOS

6.1 Doctrina i jurisprudència

Un cop establerts els possibles delictes comesos i els camins que podrien seguir les acusacions, cal que valorem la relació que podria donar-se entre els mateixos. És a dir, hem de fer menció als anomenats concurs de delictes i concurs de lleis.

El concurs de delictes engloba tant el concurs ideal com el concurs real i, s'entén que ens trobem davant d'un concurs de delictes quan un fet constitueix dos o més delictes o quan diversos fets d'un mateix subjecte constitueixen dos o més delictes. Pel que fa a l'ideal, es dóna quan un sol fet constitueix dos o més delictes i es troba regulat a l'article 77 CP. El real, en canvi, existeix quan una pluralitat de fets d'un mateix subjecte constitueixen una pluralitat de delictes i es troba regulat als articles 73 a 76 CP.

El concurs de lleis, per la seva banda, es dóna quan un o varis fets són encaixables en varis preceptes penals dels que només un pot aplicar-se si no es vol incórrer en la prohibició del *non bis in idem* i el trobem regulat a l'article 8 CP.

Per tant, i d'acord amb la STS 413/2015, de 30 de juny (citada anteriorment) i la STS 97/2015, de 24 de febrer es declara que "el concurso de leyes se produce cuando un mismo supuesto de hecho o conducta unitaria pueden ser subsumidos en dos o más distintos tipos o preceptos penales de los cuales sólo uno resulta aplicable so

⁴¹ Així, la jurisprudència del Tribunal Suprem (STS 82/2019, de 16 de gener i STS 647/2013, de 16 de juliol) asseveren que la traïdoria té el seu nucli essencial en l'anul·lació de les possibilitats de defensa que pugui ostentar la víctima.

pena de quebrantar el tradicional principi del «non bis in idem». Distinto es el caso del concurso ideal de delitos, que tiene lugar cuando también concurren sobre un mismo hecho varios preceptos punitivos que no se excluyen entre sí, siendo todos ellos aplicables (SSTS 1424/2005, de 5 de diciembre, 1182/2006, de 29 de noviembre y 1323/2009 de 30 de diciembre).” La jurisprudència del TS reiteradament ens diu que hi ha concurs de delictes (no de lleis) quan, per abraçar el total desvalor o antijuridicitat d’un fet concret, és necessària l’aplicació de diferents tipus penals ja que, de no ser així, ens trobaríem davant d’un concurs de lleis (STS 468/2006, de 27 d’abril i STS 149/2007, de 26 de febrer).

6.2 Aplicació al cas concret

D’aquesta manera, en el cas que se’ns ha plantejat es valora la possible concurrència de tres delictes diferents comesos pels meus representats: robatori amb violència o intimidació sobre les persones, lesions i detenció il·legal. Així, tant l’Ismael com l’Isaac podrien ser subjectes condemnats, individualment, per varis delictes, fet que fa que ens haguem d’aturar en la qüestió de la unitat i pluralitat d’accions (o de fets, com assenyala Mir Puig)⁴² per determinar si ens trobem davant d’un concurs de lleis o d’un concurs de delictes.

Així doncs, cal que fem menció, primerament, al perquè no seria d’aplicació, en aquest cas, ni el concurs de lleis ni l’anomenat “delicte continuat”.⁴³

Pel que fa referència a la possible concurrència del concurs de lleis s’ha de descartar atenent a la seva naturalesa. Tal i com hem explicat unes línies més amunt, el concurs de lleis és aplicable quan davant d’una conducta punible trobem diverses normes que la contemplen de les quals només una ha d’aplicar-se, perquè amb ella sola queda cobert el contingut antijurídic del fet. En el cas que ens trobem, cap dels tipus aplicables cobriria per si sol el contingut antijurídic dels fets. Inclús en el cas de que es pogués defensar que el delicte de detenció il·legal queda subsumit dins del de robatori amb violència o intimidació, el TS entén que només hi haurà concurs de normes en aquells casos de mínima duració temporal en els que la detenció del subjecte passiu té lloc durant l’episodi de l’apoderament dels béns mobles i/o, pel que

⁴² MIR PUIG, S. (2016), pàg.666.

⁴³ El “delicte continuat” constitueix una construcció doctrinal i jurisprudencial per evitar haver d’admetre la concurrència de varis fets típics constitutius d’altres delictes quan existeix una unitat objectiva i/o subjectiva que permeti veure diferents actes, per si sols delictius i no produïts en forma d’unitat natural d’acció, com a part d’un procés continuat unitari.

fa a les lesions, en els casos en que la violència o intimidació exercides siguin les mínimes indispensables i que ja contempla el propi tipus de robatori aplicat.

En referència al delictes continuat, regulat a l'article 74 CP, requereix, per ser aplicable: execució d'un pla preconcebut o aprofitament d'idèntica ocasió, realització d'una pluralitat d'accions o omissions i infracció del mateix o semblants preceptes penals. Sumat a això, el numeral 3 del mateix article prohibeix la seva aplicació quan l'ofensa recaigui sobre béns jurídics personals. Per tant, no és aplicable al cas perquè els preceptes penals infringits protegeixen béns jurídics diferenciats.

En segon lloc cal que ens referim al concurs de delictes que, com hem dit, engloba tant l'ideal (i dins d'aquest, també el medial) com el real.

Pel que fa a l'ideal (un sol fet que constitueix dos o més delictes) no és aplicable ja que, directament, no ens trobem davant d'un sol fet sinó davant d'una pluralitat de fets i actuacions.

El concurs medial, per la seva part, el trobem regulat a l'article 77.3 CP i, com veurem, tampoc és aplicable al cas. La Fiscalia General de l'Estat dedica la Circular 4/2015 a aquest concurs degut a que la doctrina i jurisprudència no són del tot concloents en la seva concreció. En aquell text es recorda que, tal i com diu el CP, la voluntat de l'autor no és suficient per a la configuració d'aquest concurs ideal improp, fet que deixa fora del concurs medial els casos subjectes a la mera voluntat, conveniència o major facilitat per a la comissió del delictes (en opinió, subjectiva, de l'autor). Per tant, és necessari que la connexió instrumental sigui objectiva, és a dir, que es consideri com a imprescindible en la forma o *modus operandi* en que van succeir els fets. Necessitat que tampoc pot ser entesa com a absoluta "pues esa exigencia chocaría con el concurso de leyes en la medida que esa exigencia supondría la concurrencia de dos leyes en aplicación simultánea". Sembla clar, doncs, que en el present cas no es pot predicar la "necessitat" de cap dels tipus delictius per perpetrar-ne algun dels altres: ni les lesions es poden entendre, en cap cas, com a necessàries per perpetrar el robatori, ni tampoc pot entendre's així respecte la detenció il·legal. En efecte, quan la privació de llibertat no es limiti, com en aquest cas, al temps necessari per a cometre el delictes de robatori, serà aplicable el concurs medial sempre que dita privació de llibertat sigui mitjà necessari, en sentit ampli i objectiu, com hem dit anteriorment, per a la comissió del robatori. Però serà aplicable el concurs real entre ambdós delictes quan la duració de la privació de llibertat, independentment de la relació que tingui amb el delictes de robatori, s'aparti de la dinàmica delictual per la seva prolongació. Així, no podria ser ja entesa com a mitjà

necessari per a la comissió del robatori, no podent ser d'aplicació el mencionat concurs medial.

Dit tot això, només ens queda la possibilitat d'aplicació del concurs real⁴⁴. Concurs que existeix quan una pluralitat de fets d'un mateix subjecte constitueixen una pluralitat de delictes.

7. RESPONSABILITAT CIVIL

7.1 Doctrina i jurisprudència

La comissió d'un fet o fets delictius, a part de donar lloc a la conseqüent responsabilitat penal, també pot donar lloc a l'acció civil derivada del delictes (article 109 CP) si, de la comissió de dits fets delictius, se'n deriven danys o perjudicis. D'aquí sorgeix el responsable civil, la persona que, en tot cas, haurà de fer front a la restitució de la cosa, la reparació del dany⁴⁵ o la indemnització de perjudicis tant materials com morals, segons l'article 110 CP i següents. Aquestes tres formes de fer front a la responsabilitat civil a les que acabem de fer menció es donen amb caràcter de prelació entre elles, de manera que a l'hora de procedir a la indemnització el responsable ha de restituir la cosa sempre que sigui possible (amb abonament dels possibles deterioraments) i, en defecte d'aquesta, haurà de reparar-ne els danys, procedint a la indemnització en cas de que sigui impossible tant la restitució com la reparació.⁴⁶

Dins de les persones que en un procediment penal poden ser responsables civils trobem el responsable civil directe i el responsable civil subsidiari.

El primer responsable civil directe és, com no podia ser d'altra manera, el propi autor o partícip del delictes, però no són els únics als que la Llei atribueix dita responsabilitat civil directe. Hi ha diferents subjectes que, tot i no ser responsables penalment, també respondran directament del delictes, com ara: les asseguradores; els que haguessin participat en els efectes del delictes a títol lucratiu; en els casos

⁴⁴ Així ho remarca el TS a la STS 739/2018, de 6 de febrer de 2019 quan assevera que s'ha d'apreciar concurs real de delictes quan s'ha superat l'antijuridicitat pròpia del delictes de robatori.

⁴⁵ Hem de tenir en compte que, aquesta reparació del dany, en determinats casos i condicions, pot ser tinguda en compte com una atenuant (art. 21.5 CP) si l'autor del delictes, de forma individual i voluntària, procedeix a dita reparació (inclús parcialment) abans de l'obertura de la fase de judici oral.

⁴⁶ Cal afegir que la restitució procedirà inclús en el cas de que els béns es trobin en poder d'una tercera persona, a la que es requerirà per a que procedeixi a tal fi i la qual podrà repetir, si la seva possessió era legal, contra l'autor o responsable civil directe.

d'exempció de responsabilitat penal per anomalia o alteració psíquica, tant els autors exempts de responsabilitat penal com els que els tinguin sota la seva guarda o potestat si hi ha culpa o negligència per la seva part; els ebris o intoxicats; en cas d'estat de necessitat ho seran les persones en favor de les quals s'hagi actuat; en cas de por insuperable ho seran els causants de dita por i, en defecte d'aquests, els que executin els fets i, per últim, en casos d'error (art. 14 CP), els autors.

Pel que fa al responsable civil subsidiari, ens referim a la persona que no tenint tampoc cap responsabilitat penal, respon en defecte del responsable civil directe. Els supòsits els trobem als articles 120 i 121 CP.⁴⁷

La determinació de la quantia de dita responsabilitat civil (nun cop es provi la seva existència) vindrà determinada pel Jutge o Tribunal, podent-se fer tant a la mateixa resolució com en fase d'execució.

Per últim, caldria destacar que la responsabilitat civil derivada del delicte, si bé es pot exercitar durant el mateix procediment penal, els perjudicats també poden reservar-se dita acció i exercitar-la davant la Jurisdicció Civil (art. 109.2 CP) una vegada hagi conclòs el procediment penal (art. 112 LECrim).

7.2 Aplicació al cas concret

En el cas que se'ns planteja la responsabilitat civil deriva de tres delictes diferents (robatori, lesions i detenció il·legal), motiu pel qual pertoca analitzar la que seria adient a cadascun d'aquests i en quina proporció han de fer-hi front els acusats. Així, tenint en compte que els acusats ho són per tots els delictes, i tal i com la jurisprudència remarca, seran responsables civils directes i hauran de respondre de forma conjunta i solidària a la víctima.⁴⁸

Un cop establerta la proporció en que han de fer front a dita responsabilitat civil els acusats, és pertinent analitzar quina forma prendrà la responsabilitat civil (restitució, reparació del dany o indemnització) segons cada delicte comès.

Pel que fa al delicte de robatori, tal i com hem dit anteriorment quan especificàvem la prelación entre les formes de fer front a la responsabilitat civil i al ser un delicte contra la propietat que es materialitza en l'apropiació de béns mobles, sempre que sigui

⁴⁷ Els supòsits contemplats, tenint en compte certes circumstàncies en cadascun dels casos, són: els pares o tutors, les persones naturals o jurídiques i l'Estat i les Administracions Públiques.

⁴⁸ Tot i això, correspon a l'òrgan judicial la determinació de la quota que correspondrà a cadascun dels responsables (arts. 116 i 117 CP).

possible haurà de procedir-se a la restitució dels objectes robats (en el cas es fa referència a multitud d'objectes com diners en efectiu, un ordinador portàtil, un telèfon mòbil, una moto-serra, etc.). En defecte de dita restitució procedirà o bé la reparació del dany o bé la indemnització (després de procedir a la taxació efectiva dels béns apropiats il·lícitament).

En referència al delictes de lesions, és molt il·lustrativa la STS 620/2013, de 20 de febrer, quan en el seu Fonament de Dret Primer incís segon especifica que: "Respecto al quantum indemnizatorio esta Sala, SSTS 105/2005 de 26.1, 131/2007 de 16.2, 957/2007 de 28.11, 398/2008 de 1.7, entre otras, tiene declarado que la indemnización de daños y perjuicios derivados de un ilícito penal doloso, como es el caso que nos ocupa, que realice el Tribunal de instancia, fijando el alcance material del quantum de las responsabilidades civiles, por tratarse de un criterio valorativo soberano, más que objetivo o reglado, atendiendo a las circunstancias personales, necesidades generadas y daños y perjuicios realmente causados, daño emergente y lucro cesante, no puede, por regla general, ser sometida a la censura de la casación" i afegeix que: "La sentencia recurrida dedica el fundamento jurídico quinto a la responsabilidad civil, fijando en un apartado la indemnización por días de curación en el que distingue entre días de hospitalización, días de incapacidad y días de curación no impeditivos; y otro apartado a secuelas, asignando "puntos por limitación de movilidad del dedo pulgar de la mano izquierda, por la disminución de sensibilidad de ese dedo y por perjuicio estético. Y después se indica que "Al total indemnizatorio se le añadirá la cantidad del 20% al tratarse de unas lesiones dolosas". El Real Decreto Legislativo 8/2004, de 29 de octubre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley sobre responsabilidad civil y seguro en la circulación de vehículos a motor, estableció en su anexo el "Sistema para la valoración de los daños y perjuicios causados a las personas en los accidentes de circulación" y fijó una serie de Tablas para la determinación de las cuantías indemnizatorias, siguiendo el sistema de baremos introducido por la Disposición adicional octava de la Ley 30/1995, de 8 de noviembre, de Ordenación y Supervisión de los Seguros Privados . Esa Sala se ha cuidado de precisar que la fijación de los baremos en el caso de responsabilidades civiles derivadas de hechos que deberían estar cubiertos por la garantía de un seguro, responde, no a criterios objetivos o de justicia, sino a cálculos matemáticos obtenidos a partir de un estudio de posibilidades entre la cobertura técnica en función del mercado, las ramas de explotación, y las reservas matemáticas que hay que contemplar para que el sistema pueda subsistir sin riesgos inasumibles para los Fondos de cobertura; que la fluctuación al alza o a la baja no responde a criterios equitativos sino a factores como el alza o la baja de la siniestralidad e incluso a ponderaciones mercantiles de cuotas

de mercado; que la indemnización baremada no es sino la permisible para el sistema; y que en el caso de los delitos dolosos se rompería cualquier criterio de justicia, racionalidad, proporcionalidad y legalidad si se trasvasara sin más el criterio técnico y objetivo del contrato de seguro ya que los criterios de determinación son radicalmente diferentes (SSTS 8/01/2007, 25-03-2010). Por ello, se ha reconocido que el "Baremo" ha sido tomado en la práctica judicial de manera orientativa cuando se trata de fijar indemnizaciones civiles en el orden estrictamente penal, teniendo en cuenta para ello las puntuaciones de las lesiones y de las secuelas padecidas que determinan los informes médico-forenses, pero que, no siendo exigible la aplicación del baremo en los casos de delitos dolosos, las cantidades que resulten de aplicación de las Tablas podrán considerarse orientativas y, en todo caso, un cuadro de mínimos (SSTS 17-1-2003 , 30-01-2004 , 11-10-2004 , 17-02-2010 , 25-03-2010)". Sent el delict de lesions un delict que, per la seva naturalesa, recau sobre el propi cos de la víctima, procedeix, en tot cas, la reparació del dany (si és que les lesions han produït danys reparables al cos de la víctima) i la indemnització (tant per les lesions corporals pròpiament produïdes com per les seqüeles que aquestes deixin i els danys morals que provoquin).

Per últim, pel que fa a la detenció il·legal passa quelcom semblant que amb el delict de lesions però, al no produir danys o lesions físiques, procedirà la indemnització, que tindrà en compte els danys morals per les possibles lesions a la intimitat i dignitat del detingut.⁴⁹

8. QÜESTIONS PROCESSALS A RESOLDRE

8.1 Procediment a seguir i Tribunal competent

A l'hora de parlar sobre el procediment que haurà de seguir-se durant la fase d'investigació, posteriorment la intermitja i, finalment, la d'enjudiciament, hem de tenir en compte la pena marc de cada delict (l'establerta, doncs, al Codi Penal i no pas la que puguin establir les acusacions particulars o el Ministeri Fiscal als seus escrits), tal i com va establir el Tribunal Suprem a la Sentència de 23 d'octubre de 1997.

Així doncs, cal tenir en compte la pena que es fixa per cada delict independentment dels demés amb els que pugui ser jutjat de forma conjunta (delictes connexos), ja que el procediment pertinent es determinarà considerant la pena

⁴⁹ En relació a la detenció il·legal, veure STS 1246/2009, de 30 de novembre.

prevista al delictes més greu i no sumant la pena prevista per cadascun dels delictes. Parlem de delictes connexos, en aquest cas, ja que tal i com estipula l'article 17.2.1 de la LECrim, es consideraran delictes connexos "els comesos per dues o més persones reunides".

Per tant, i tornant a la determinació del procediment que haurà de seguir-se, veient els delictes pels quals el Sr. Ismael i Isaac poden ser acusats (robatori, detenció il·legal i lesions) i les penes que porten aparellades de forma abstracta, la més alta de les quals és la de la detenció il·legal, que estableix un màxim de 6 anys de pena privativa de llibertat, hem d'establir que el procediment a seguir serà l'abreujat, procediment que és d'aplicació per a delictes que tinguin aparellada una pena de privació de llibertat igual o superior a 5 anys i sempre inferior a 9 anys.

Un cop establerts els motius pels quals, en aquest cas concret, és d'aplicació el procediment abreujat, cal centrar-nos en quin serà el Tribunal competent per conèixer el procediment. En aquest punt, cal distingir les dues grans fases de tot procediment penal: la d'instrucció (o investigació dels fets) i la d'enjudiciament. Això és així degut a que, en virtut del principi acusatori, és primordial que el jutge que investiga els fets no sigui el que els acaba jutjant i al revés. D'aquesta manera, qui primer tindrà coneixement de la causa investigada serà el jutjat d'instrucció del partit judicial d'on van tenir lloc els fets (Talaveruela de la Vera), en aquest cas, el Jutjat d'Instrucció de Naval Moral de la Mata.

Un cop finalitzada la instrucció, si el jutge veu indicis de delictes, ordenarà obrir la fase de judici oral i, és en aquest punt on entren altre cop en joc les penes establertes de forma abstracta al Codi Penal, ja que serà en base a aquestes com es determinarà el Jutjat o Tribunal competent.

En el cas concret que ens ocupa, el robatori i els demés delictes perpetrats connexos a aquest es produeixen a l'interior d'una casa (habitada clarament per la víctima) i a les seves dependències annexes, motiu que és molt important a l'hora d'establir que la pena abstracte aplicable segons el Codi Penal no serà la prevista a l'article 242.1 del Codi Penal (tipus bàsic del robatori amb violència sobre les persones) sinó que serà d'aplicació l'agreujant de l'article 242.2 i 242.3. En aquest cas, però, la competència no la fa variar cap d'aquestes agreujants a tenir en compte degut a que no superen, en cap cas, els 9 anys que marca la llei per a que s'entengui com a competent l'Audiència Provincial de Càceres.

És per aquest motiu que l'òrgan competent per jutjar el present cas serà l'Audiència Provincial mencionada ja que, com té establert el Tribunal Suprem (via acord del Ple no jurisdiccional de la Sala II de dia 12 de desembre de 2018), en cas de delictes connexos la competència la fixa i determina la penalitat abstracta prevista per a cada

delicte que integra el concurs. Sent, com hem dit anteriorment, el delicte de detenció il·legal el més greu dels investigats i, la pena aplicable en abstracte no superior als 9 anys de privació de llibertat, correspondrà a l'Audiència Provincial de Càceres el seu coneixement en fase d'enjudiciament ex article 14.3 i 14.4 de la Llei d'Enjudiciament Criminal.

8.2 Requisits necessaris per decretar la presó provisional. Duració màxima d'aquesta mesura

Abans de poder parlar de quins són els requisits pròpiament dits per decretar la presó provisional cal deixar clar que les notes característiques o principis d'aquesta mesura provisional han de ser, necessàriament, els següents: Primerament, tenint en compte el que estableix l'article 17.1 de la Constitució Espanyola, la norma suprema del nostre ordenament jurídic ve a establir el pressupòsits bàsic de la privació de llibertat que, entroncant amb el principi de legalitat, no és altre que el de que la decisió judicial de decretar-la o prorrogar-la ha d'estar prevista en una norma amb rang de llei i ha de seguir els tràmits legals oportuns. Segonament, cal tenir clar que el sistema jurídic espanyol té com a norma general la llibertat de l'investigat sent, doncs, la presó provisional, l'excepció. En tercer lloc, com també es veurà més endavant, la presó provisional és una mesura temporal, amb un període de duració màxim (d'aquí l'adjectiu, "provisional") com bé disposa l'article 504.1 de la Llei d'Enjudiciament Criminal (LECrim). Per últim, la presó provisional, al ser una mesura restrictiva del dret fonamental a la llibertat i a la llibertat deambulatòria ha d'estar sempre acordada per interlocutòria judicial motivada (article 506.1 de la LECrim), contenint els motius pels quals es considera que la mesura és necessària i proporcionada respecte les finalitats que justifiquen la seva adopció i que no hi ha una mesura menys greu per l'afectat amb la que també es complirien dites finalitats.

Dit això, la Llei d'Enjudiciament criminal estableix una sèrie de requisits per a que pugui ser adoptada dita mesura: el conegut com a *fumus boni iuris*, la persecució de finalitats constitucionalment legítimes, la necessitat i el judici de proporcionalitat en sentit estricte.

L'article 503 LECrim regula, primerament, la necessitat de que existeixin indicis de que s'hagi comès un fet que revesteixi caràcter de delicte i de que és autor la persona contra la qual es dirigeix la mesura. En segon lloc, també regula les finalitats que ha de perseguir la mesura (assegurar la presència de l'investigat o processat al

procediment quan pugui inferir-se risc de fuga; evitar la ocultació, alteració o destrucció de proves; evitar que l'investigat o encausat pugui actuar contra béns jurídics protegits de la víctima i evitar el risc de reiteració delictiva). Per la seva part l'article 502.2 LECrim expressament disposa que només s'adoptarà aquesta mesura quan sigui, objectivament, necessària i, per tant, quan no existeixin altres mesures menys greus a través de les quals pugui arribar-se a la mateixa finalitat. En últim lloc, el judici de proporcionalitat en sentit estricte fa referència al fet de que quan major sigui el grau d'intrusió o limitació d'un dret fonamental, major ha de ser l'interès tingut en compte per justificar-la.⁵⁰

Pel que fa a la duració màxima d'aquesta mesura provisional, l'article 504 LECrim distingeix entre dos supòsits a l'hora d'abordar aquest punt. Així doncs, si la presó provisional s'ha decretat per a assegurar la presència de l'investigat o encausat, per evitar atacs contra béns jurídics protegits de la víctima o per evitar reiteracions delictives, la duració no podrà ser superior, per una banda, a un any si el delictes tingué senyalada pena privativa de llibertat igual o inferior a tres anys o, per una altra banda, a dos anys si la pena privativa de llibertat senyalada pel delictes fos superior a tres anys. Tot i el que acabem de dir, en base a l'article 505 LECrim, el jutge (atenent a circumstàncies que li fessin preveure la impossibilitat de complir els terminis processals esmentats) podrà dictar interlocutòria per la que s'acordi la pròrroga de fins a sis mesos en el primer dels casos anteriors o fins a dos anys més, en el segon.

Per contra, si la presó provisional s'hagués acordat per evitar la ocultació, alteració o destrucció de proves, la seva duració no podrà ser superior a sis mesos, no existint cap possibilitat de pròrroga.

8.3 Mesures cautelars de caràcter real

Abans que res, cal que definim què entenem per mesures cautelars de caràcter real. Doncs bé, aquestes mesures són les que responen a l'assegurament de les possibles responsabilitats pecuniàries dels possibles delinqüents i/o de terceres persones obligades legalment a respondre d'aquestes. Per tant, dites mesures,

⁵⁰ Abundant en aquest sentit, l'article 502.3 LECrim diu que el jutge o Tribunal, per adoptar aquesta mesura, tindrà en compte la repercussió que la mateixa pugui tenir en l'investigat.

pretenen garantir qualsevol tipus de pronunciament patrimonial⁵¹ que, en el seu dia, pugui dictar-se en sentència. Actualment, la LECrim (article 589 i següents), regula dos tipus de mesures cautelars patrimonials: la fiança i l'embargament.

La fiança és la mesura preponderant, en el sentit de que l'embargament només es decretarà, de forma subsidiària, en els casos en els que, o bé la fiança no s'hagi prestat per l'encausat, o bé no s'hagi prestat suficientment. La fiança, doncs, es pot decretar, sempre per interlocutòria motivada del jutge instructor, des del moment en que hi hagi indicis de criminalitat contra una persona i s'haurà de decretar per l'import probable de totes les responsabilitats pecuniàries més un terç d'aquest import. Dit això, la fiança pot prestar-se en metàl·lic, pot ser personal, pignoratícia, hipotecària o mitjançant caució.

Pel que fa a l'embargament, i sempre en els casos que hem esmentat anteriorment respecte la fiança, es decreta requerint a l'obligat per a que senyali béns suficients per a cobrir la quantia en que s'haguessin fixat les responsabilitats civils. Si els béns senyalats fossin insuficients s'embargaran els que el Jutjat entengui suficients i si, directament, no es senyalen béns, es procedirà pel Jutjat a embargar els béns de titularitat del processat, guardant l'ordre establert a l'article 592 LEC i tenint sempre en compte els béns que es reputen inembargables, en tot cas.

Pel que fa al cas que ens ocupa, és evident que, tal i com l'enunciat exposa, hi ha indicis suficients com per poder parlar de la perpetració de varis delictes i, a més, també hi ha indicis per imputar-los a un grup de persones determinat i, cadascun dels delictes, a individus concrets. És per aquesta sèrie de fets que entenem que, vist el que acabem d'explicar en relació a les mesures cautelars de caràcter real o patrimonial, seria perfectament possible que, per l'òrgan judicial instructor, es decretés la obligació de prestar fiança contra cadascun dels investigats i que, la mateixa interlocutòria fes referència a que, en cas de no prestar-se en el termini establert, es decretés l'embargament de béns en quantia suficient per assegurar les responsabilitats pecuniàries de les que cadascun hagués de respondre.

⁵¹ Així doncs, parlem, no només de la responsabilitat civil derivada del delicte, sinó de tota responsabilitat de caràcter pecuniari com la multa (entesa com a sanció penal) i les costes del procés.

8.4 Recursos a interposar en cas de sentència condemnatòria.

Tribunals competents per conèixer-los

En cas de que la Sentència recaiguda a l'Audiència Provincial fos condemnatòria en relació als meus dos representats, tindríem dues vies de recurs a estudiar: la ordinària i, en *última ratio* la extraordinària. Dins de la primera de les vies (la ordinària) podem parlar de que tenim dues possibilitats per plantejar recurs, un d'ordinari i un altre d'extraordinari, havent-se de seguir l'ordre preestablert legalment per la presentació del primer (l'ordinari) i, en el seu cas, del segon (l'extraordinari). La referència a la via extraordinària fa menció al darrer camí (dins de l'esgotament de la via interna de l'ordenament jurídic espanyol) que podria prendre un possible recurs, en aquest cas, d'empara, al Tribunal Constitucional. Recurs que sempre és previ i preceptiu a qualsevol opció de recórrer a la justícia europea.

Segons l'article 73 numeral tercer apartat "c" de la Llei Orgànica del Poder Judicial (LOPJ), els Tribunals Superiors de Justícia, en l'ordre penal, seran l'òrgan competent per conèixer dels recursos que estableixi la llei contra les resolucions dictades per les Audiències Provincials en primera instància. Així, primerament tindríem la opció de recórrer-la en apel·lació, recurs que haurà de resoldre el Tribunal Superior de Justícia (TSJ) d'Extremadura (òrgan immediatament superior a l'Audiència Provincial de Càceres). Aquest recurs d'apel·lació s'ha d'interposar davant del jutjat *a quo*, és a dir, l'Audiència Provincial que, un cop rebut, l'eleva al tribunal *ad quem*, en aquest cas el TSJ d'Extremadura, per a que resolgui el que convingui.

A més a més del que s'ha esmentat, contra la sentència recaiguda en segona instància pel TSJ, senyala l'article 847.1 b) en relació a l'article 849 numeral primer de la LECrim⁵², que serà recurrible, en cassació, per infracció de llei (sent necessari, segons el Tribunal Suprem, especificar el principi constitucional que es consideri conculcat). El recurs de cassació és un recurs extraordinari i devolutiu amb el qual, en el cas en que ens trobem, el que perseguiríem és la nul·litat de la sentència dictada

⁵² Senyala l'article 847.1 LECrim que: "Procede recurso de casación: a) Por infracción de ley y por quebrantamiento de forma contra: 1.º Las sentencias dictadas en única instancia o en apelación por la Sala de lo Civil y Penal de los Tribunales Superiores de Justicia. 2.º Las sentencias dictadas por la Sala de Apelación de la Audiencia Nacional. b) Por infracción de ley del motivo previsto en el número 1.º del artículo 849 contra las sentencias dictadas en apelación por las Audiencias Provinciales y la Sala de lo Penal de la Audiencia Nacional". Per la seva part, senyala l'article 849 numeral primer de la LECrim que: "Se entenderá que ha sido infringida la ley para el efecto de que pueda interponerse el recurso de casación: 1.º Cuando, dados los hechos que se declaren probados en las resoluciones comprendidas en los dos artículos anteriores, se hubiere infringido un precepto penal de carácter sustantivo u otra norma jurídica del mismo carácter que deba ser observada en la aplicación de ley penal".

pel TSJ.⁵³ Al ser, com hem dit, devolutiu, l'òrgan competent per resoldre'l és diferent al del que ha dictat la sentència recorreguda, sent, en tot cas, el Tribunal Suprem el competent per resoldre. Tot i això, la interposició (preparació) del recurs es farà davant del tribunal que ha dictat la resolució recorreguda, és a dir, el TSJ d'Extremadura.

8.5 Fase d'instrucció. Duració màxima i motius i possibilitats per poder sol·licitar pròrroga

Tal i com disposa l'article 324 LECrim: "Las diligencias de instrucción se practicarán durante el plazo máximo de seis meses desde la fecha del auto de incoación del sumario o de las diligencias previas". Tot i això, el citat article segueix i ens diu que, l'instructor, a instància del Ministeri Fiscal i escoltades les parts, podrà declarar la instrucció complexa si, per circumstàncies sobrevingudes, la investigació no pogués completar-se en el termini estipulat o concorrin, com a causes sobrevingudes, el fet de que la investigació recaigui sobre grups o organitzacions criminals, tingui per objecte nombrosos fets punibles, involucri una gran quantitat d'investigats o víctimes o exigeixi la realització de pericials o de col·laboracions recavades per l'òrgan judicial que impliquin l'examen d'abundant documentació o complicats anàlisis, entre d'altres. En aquests casos, la instrucció serà de divuit mesos prorrogables (per igual termini o inferior). Per tant, i comentat a grans trets l'article citat anteriorment, podem dir que la fase d'instrucció, com a màxim (i, en tot cas, sempre que s'hagi declarat la causa complexa) pot tenir una duració de trenta sis mesos.

Pel que fa al present cas, al meu parer, podria sol·licitar-se una pròrroga en base a diferents motius, acumulables tots ells. El primer de tots, que es pugui entendre que el possible robatori perpetrat per tots els participants en els fets pugui ser entès com un delicte perpetrat per un grup o organització criminal.⁵⁴ Per altra banda, i a més a més,

⁵³ El recurs de cassació penal, segons el propi Tribunal Suprem, ha d'anar dirigit a satisfer les exigències necessàries de seguretat jurídica i del principi d'igualtat dels ciutadans davant la llei a través de la funció de fixar la interpretació de la llei per a assegurar la observança d'ambdós principis.

⁵⁴ L'article 570 bis del Codi Penal defineix la organització criminal com: "La agrupación formada por más de dos personas con carácter estable o por tiempo indefinido que, de manera concertada y coordinada, se reparten diversas tareas o funciones con el fin de cometer delitos". Per la seva part, l'article 570 ter del mateix text descriu el grup criminal com: "la unión de más de dos personas que, sin reunir alguna o algunas de las características de la organización criminal definida en el artículo anterior, tenga por finalidad o por objeto la perpetración concertada de delitos". A aquesta diferenciació també s'hi ha sumat la jurisprudència: STS 309/2013, d'1 d'abril; 950/2013, de 5 de desembre i 1035/2013, de 9 de gener de 2014. Cal diferenciar el que s'entén per "organització" o "grup" criminal dels supòsits de coautoría o

un examen del cas i els possible delictes que s'han comès fa evident que ens trobem davant de, no només nombrosos fets punibles, sinó una gran quantitat d'investigats que, de *per se*, implicarà l'examen de gran quantitat d'informes i documentació.

codelinquència. Així, tant la organització com el grup estan predeterminats a la comissió d'una pluralitat de fets delictius i, per això, quan es formi una agrupació de persones per a la comissió d'un delicte específic. ens trobarem davant d'un supòsit de codelinquència, en el que no procedeix aplicar les figures de "grup" ni d'"organització". El criteri diferenciador es troba a l'article 2 de la Convenció de les Nacions Unides contra la Delinquència Organitzada Transnacional, feta a Nova York, de 15 de novembre de l'any 2000, firmada per Espanya a Palerm, el 13 de desembre de l'any 2000 i ratificada mitjançant Instrument de 21 de febrer de 2002, precedent del Codi Penal actual. El citat article diu que: "por «grupo delictivo organizado» -organització- se entenderá un grupo estructurado de tres o más personas que exista durante cierto tiempo y que actúe concertadamente con el propósito de cometer uno o más delitos graves o delitos tipificados con arreglo a la presente Convención con miras a obtener, directa o indirectamente, un beneficio económico u otro beneficio de orden material" i que: "por «grupo estructurado» -grup- se entenderá un grupo no formado fortuitamente para la comisión inmediata de un delito y en el que no necesariamente se haya asignado a sus miembros funciones formalmente definidas ni haya continuidad en la condición de miembro o exista una estructura desarrollada". Per la seva part, la STS 100/2016, de 26 de gener diu que "La mera concurrència de varias personas en la comisión de un delito constituye, en principio, un supuesto de codelinquencia, y no necesariamente de grupo criminal".

CONCLUSIONS

Un cop vistos i comentats tant els aspectes substantius, per una banda, com els processals, per l'altra, podem extreure les següents conclusions en relació a la participació dels meus representats en els fets objecte d'aquest dictamen:

I. Pel que fa al possible delictes de robatori, l'acusació segurament s'atindrà al tipus penal del robatori perpetrat amb violència o intimidació sobre les persones que es tipifica a l'article 242 del Codi Penal, dirigint l'acusació vers els meus representats en concepte de coautors del delictes. Sumat a això, hem de recordar que el possible robatori s'ha efectuat en una casa habitada (ja que era l'habitatge on es trobava residint la possible víctima) i que, a més, s'ha comès amb el que la doctrina i la jurisprudència entén que és un "mitjà perillós" com és l'esprai de defensa personal que utilitzen per immobilitzar al propietari de la finca. Per tant s'acusarà als meus representats en base a l'article 242.3 del Codi Penal en relació a l'article 242.2 del mateix text i en concepte de coautors del mateix.

II. En segon lloc, en referència al possible delictes de lesions, tenint en compte que les lesions de la suposada víctima van necessitar, per sanar, una primera assistència facultativa i un tractament mèdic i intervencions quirúrgiques posteriors, serà d'aplicació, d'entrada, l'article 147.1. Però al que s'acaba d'esmentar hem d'afegir que s'hauria de veure si és d'aplicació l'article 148 del Codi Penal pel que fa a l'agregant d'esgrimir una arma objectivament perillosa a l'hora de produir el delictes de lesions. Així doncs, l'acusació a la que farien front els meus defensats, atenent-nos al resultat que han causat dites lesions i al mitjà emprat o esgrimit en la seva comissió, vindrà donada –en concepte de coautors- per l'article 148 del Codi Penal.

III. Tercerament, la possible acusació per un delictes de detenció il·legal vindrà avalada per l'article 163.1 del Codi Penal. Els meus representats seran acusats de tal delictes (així com dels altres dos esmentats) com a coautors conjuntament amb els demés participants en tots els fets, en atenció a la teoria del domini del fet.

IV. Pel que fa a l'autoria i/o participació en els fets, el principal problema que el cas planteja és el de la comissió conjunta dels mateixos, el de l'anomenada "comunicabilitat". Requerint-se sempre una acció culpable, la *societas sceleris* produeix responsabilitat penal en tots els co-partípcips dels fets en aplicació de la teoria de les desviacions previsibles. El Tribunal Suprem ha subratllat, reiteradament, que

inclús el partícip no executor material d'un acte concret però que preveu i admet que a l'íter dels fets pugui arribar-se a produir tal acte o actes, com a mínim s'està situant en el pla del dol eventual, justificant-se la seva responsabilitat en l'acció. Dit això, se senyala que el que és necessari per a que es parli de realització conjunta d'un fet o fets i per a que el mateix o mateixos siguin atribuïts, com a coautors, als qui intervenen en aquests, és que tots aportin durant la fase d'execució un element essencial per a la realització del propòsit comú. I aquí és on entra en joc la teoria del domini del fet, segons la qual cada coautor, sobre la base d'un acord, previ o simultani, exprés o tàcit, té el domini funcional, que no és res més que una conseqüència de l'activitat que aporta a la fase executiva i que el situa en una posició des de la que domina el fet al mateix temps i conjuntament amb els demés coautors.

V. Per la seva part, les circumstàncies modificatives de la responsabilitat penal que haurem de tenir en compte són tant de naturalesa atenuant com de naturalesa agreujant. Així, pel que fa a les primeres podrien ser d'aplicació l'article 21 numeral segon i numeral sisè, referents a la d'actuar el culpable a causa de la seva greu addicció a les substàncies mencionades a l'article 20 numeral segon i la dilació extraordinària i indeguda en la tramitació del procediment. Respecte les agreujants que l'acusació podria plantejar, cal que tinguem en compte l'abús de superioritat, l'aprofitament de les circumstàncies de lloc, temps o auxili d'altres persones i, per la seva banda i amb exclusió o detriment de les altres dues (ja que entenem que no poden ser aplicades conjuntament) la traïdoria -totes elles circumstàncies regulades a l'article 22 del Codi Penal-.

VI. La relació concursal dels fets descrits queda solucionada per mitjà de l'aplicació del concurs de delictes real, concurs que només existeix en el cas de que es donin una pluralitat de fets comesos per un mateix subjecte o subjectes i que constitueixen una pluralitat de delictes. No és aplicable, doncs, ni el concurs de lleis o de normes, ni el delicte continuat, ni el concurs ideal (i, dins d'aquest, el medial).

VII. Entrant ja en el terreny de la responsabilitat civil, hem de tenir en compte que aquesta tindria en compte la perpetració de tres delictes diferents, tot i que la pena que recauria finalment tindria en compte dita responsabilitat com un tot. D'aquesta manera, pel que fa al delicte de robatori, sempre que sigui possible haurà de procedir-se a la restitució dels objectes robats i, en relació als delictes de lesions i detenció il·legal, al ser impossible (per naturalesa) la restitució, procedirà la reparació del dany (cas de lesions amb danys corporals reparables) i la indemnització, en tot cas.

VIII. Per acabar i resumint tot el que hem vist i analitzat fins aquí al llarg d'aquest dictamen i tenint en compte la doctrina i jurisprudència majoritària en casos com el que ens ocupa, la defensa a plantejar passa (si no volem desviar-nos molt en hipòtesis plausibles però que l'objecte del cas no permet) per intentar rebaixar les possibles condemnes que, molt previsiblement, se'ls imposaran als meus representats. En efecte, ambdós (juntament amb els demés participants) tenen moltes possibilitats de ser considerats coautors dels delictes de robatori amb violència o intimidació sobre les persones, lesions i detenció il·legal per aplicació de la teoria del domini funcional dels fets. Per tant, la defensa passa per analitzar les possibles circumstàncies modificatives de la responsabilitat penal i intentar rebaixar l'esmentada condemna.

EMISSIÓ DEL DICTAMEN

Vistes les possibles acusacions que es formularien vers vostès, Sr. Ismael i Isaac, en base a la teoria (doctrina) i pràctica (jurisprudència) que hem anat referenciant i comentant, cal que posem ara la nostra atenció a les possibilitats de defensa que podríem exercir.

Així doncs, primerament cal que posem el focus sobre els fets que van dur-se a terme, concertadament, tant per vostès com per la resta dels participants. En aquest sentit, com s'ha posat de manifest anteriorment quan parlàvem del títol d'intervenció en cadascun dels possibles delictes, hem vist com tant per la doctrina (amb l'excepció puntual de Mir Puig) com per la jurisprudència, és d'aplicació la teoria del domini del fet. Teoria que, en el cas de la coautoria o co-execució delictual, té com a màxima interpretar que seran coautors aquells que actuen i deixen actuar als demés participants de manera que, el que fa cadascun d'ells, pot ser imputable als demés que actuïn d'acord amb aquests, sent transcendental que cada individu aporti una contribució objectiva i causal per a la producció del fet típic volgut i buscat per tots (teoria de la imputació recíproca). I es remarca que la coautoria no és una suma d'autories individuals, sinó una forma de responsabilitat per la totalitat dels fets. Com hem vist a l'aplicació al cas que ens ocupa, l'aplicació d'aquesta teoria fa que vostès hagin de fer front, més que probablement, a una acusació per tres delictes (robatori amb violència o intimidació, lesions i detenció il·legal) en concepte de coautors. Com els demés participants, es defensarà que vostès en cap moment han perdut el domini funcional dels fets o accions que s'anaven donant. I, tot i que no hagin participat de

totes (per exemple, no lliguen ni tanquen a la possible víctima a la cabanya, sinó que això ho fan els altres dos participants directes dels fets) o no hi hagués un pacte previ entre tots els participants per fer tot el que acaba produint-se, la jurisprudència és molt clara en aquests sentits. Per una banda, encara que l'individu o individus concrets no participin de forma directa en la causació d'algun dels delictes, la simple presència converteix al concurrent en coautor (sempre que hi hagi acord previ, repartiment de papers i domini funcional del fet). Per altra banda, com s'ha mencionat anteriorment també: "Quien interviene en un robo violento, proyectando su ejecución, conociendo que existen uno o varios moradores en la vivienda, portando armas para lograr intimidar o, en su caso, neutralizar la posible resistencia de las víctimas, interviniendo con distribución de funciones en sus pormenores, proyectados o ejecutados conforme se desarrollan los acontecimientos, es coautor de los diversos delitos cometidos, en virtud del llamado principio de imputación recíproca, salvo que lo finalmente ejecutado entre en el curso de una desviación completamente imprevisible".

És del tot improbable que puguem obtenir un resultat òptim veient el que acabem de posar de manifest defensant que vostès no tenien el domini del fet en algun dels delictes perpetrats de forma conjunta, tot i existint un pacte previ i repartiment de papers (tal i com es desprèn clarament del relat fàctic) i sent, per tant, coautors de tots o algun dels delictes perpetrats.

Vista la impossibilitat tècnica de defensar la no coautoria pels fets mencionats cal que abordem altres possibilitats de defensa. I és en aquest punt on entren en joc les circumstàncies modificatives de la responsabilitat penal en dos sentits que, com veurem, són acumulables.

En primer lloc, tal i com ja hem esmentat unes línies més amunt en aquest treball, vostès es concerten juntament amb els demés participants per entrar a la finca a sostreure marihuana i, tenint en compte el que ens han expressat i els documents aportats, podem arribar a la conclusió de que és molt probable que actuessin a causa de la seva greu addicció a aquesta substància. És a dir, que seria d'aplicació l'atenuant de l'article 21 numeral segon del Codi Penal en relació a l'article 20 numeral segon del mateix text legal.

En segon lloc, hem de considerar que, tenint en compte que els fets van ocórrer el 14 de novembre de 2016 i que la fase d'instrucció es devia iniciar, com a molt, pocs mesos més tard, podria arribar a ser d'aplicació l'atenuant de dilacions indegudes estipulada a l'article 21 numeral sisè del Codi Penal. Arribats aquí hem de fer dues consideracions: la primera en relació al mateix article citat, ja que ens diu que aquesta circumstància atenuant serà d'aplicació "sempre que no (...) guardi proporció amb la

complexitat de la causa". Tenint en compte que la causa pot ser -i probablement sigui- decretada complexa per l'elevat nombre d'investigats i de pericials i documentació a examinar, la duració de la fase d'investigació pot allargar-se fins als 36 mesos (si s'ha decretat la causa complexa) des de que s'hagi dictat interlocutòria d'incoació de diligències prèvies. En aquest terreny -sempre dins de la suposició (ja que el cas no ens informa ni de la fase judicial en que ens trobem ni del moment temporal)- podem dir que, si la fase d'instrucció s'inicià a principis de l'any 2017 (com a molt tard) i estem a desembre del 2019 -prenent sempre com a moment temporal, l'actual i no un suposat- la fase d'instrucció, si s'hagués decretat la causa complexa, s'hauria de tancar ja o haver-se tancat anteriorment. Per tant, com a defensa i sense tenir cap altra dada -com ja hem dit- hem de tenir en compte dita possibilitat per poder-la esgrimir en fase de judici o en via de recurs a interposar.

D'aquesta manera, podrien arribar a ser d'aplicació dues atenuants en relació a vostès i la seva possible condemna. Evidentment, com s'ha posat ja de manifest, també poden concórrer algunes agreujants que hem anat tenint en compte a l'hora de parlar de les possibles acusacions. És per això que, a l'hora d'aplicar-ne unes o altres, el jutge o Tribunal haurà de cenyir-se al que disposa l'article 66 CP.

Dit tot això, i en cas de que se'ls acabés jutjant i, posteriorment, condemnant a penes de presó, seria d'aplicació el que disposa l'article 80.5 CP. Segons aquest article, si s'ha fet front a la responsabilitat civil originada -per tant, com a advocat, els hi aconsello que responguin del que se'ls demana en aquest sentit-, si s'ha procedit al decomís dels bens objecte del delictes i si la pena privativa de llibertat imposada en sentència no és superior als 5 anys, l'execució d'aquesta (de la pena privativa de llibertat) podrà ser suspesa en cas de que els penats haguessin comès el fet delictiu a causa de la seva dependència a alguna de les substàncies senyalades al numeral segon de l'article 20 CP, sempre que aquest extrem quedi certificat per un centre degudament acreditat. Així, havent provat que vostès dos es troben adscrits al Centre Ozanam i estan en tractament de desintoxicació, la possible pena podria ser-los suspesa fins a la finalització de dit tractament.

Dictamen que emet Josep Maria Merino Domènech, alumne del Màster d'Advocacia de la Universitat de Barcelona, com a Treball de Final de Màster.

Barcelona, a 16 de desembre de 2019.

LEGISLACIÓ, BIBLIOGRAFIA I JURISPRUDÈNCIA

Legislació

- Espanya. Constitución Española. (BOE, núm. 311, 29-12-1978). <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1978-31229>>. [Consulta: 27 setembre 2019].
- Espanya. Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial. (BOE, núm. 157, 02-07-1985). <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1985-12666>>. [Consulta: 19 novembre 2019].
- Espanya. Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. (BOE, núm. 281, 24-11-1995). <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444>>. [Consulta: 18 setembre 2019].
- Espanya. Ley 30/1995, de 8 de noviembre, de Ordenación y Supervisión de los Seguros Privados. (BOE, núm. 268, 09-11-1995). <<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1995-24262>>. [Consulta: 17 novembre 2019].
- Espanya. Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil. (BOE, núm. 7, 08-01-2000). <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-323>>. [Consulta: 12 novembre 2019].
- Espanya. Real Decreto de 14 de septiembre de 1882 por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal. (BOE, núm. 260, 17-09-1882). <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1882-6036>>. [Consulta: 3 octubre 2019].
- Espanya. Real Decreto Legislativo 8/2004, de 29 de octubre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley sobre responsabilidad civil y seguro en la circulación de vehículos a motor. (BOE, núm. 267, 05-11-2004). <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2004-18911>>. [Consulta: 11 octubre 2019].

Bibliografía

- MIR PUIG, S. (2018), *Derecho Penal. Parte General*. Barcelona: Editorial Reppertor.
- QUERALT JIMÉNEZ, J.J. (2015), *Derecho Penal Español. Parte Especial*. València: Editorial Tirant Lo Blanch.
- CORCOY BIDASOLO, M.; GÓMEZ MARTÍN, V.; BOLEA BARDON, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.; GALLEGU SOLER, J-I.; JOSHI JUBERT, U.; SANTANA VEGA, D.M.;

FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; CARPIO BRIZ, D.; DÍAZ MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; CASTELLVÍ MONTSERRAT, C.; RAMÍREZ MARTÍN, G.; BAGES SANTACANA, J. (2019), *Manual de derecho Penal. Parte Especial*. València: Editorial Tirant Lo Blanch.

- FERNÁNDEZ BAUTISTA, S.; GÓMEZ MARTÍN, V.; MIR PUIG, S.; BOLEA BARDÓN, C.; HORTAL IBARRA, J.C.; CASTELLVÍ MONSERRAT, C.; CARDENAL MONTRAVETA, S.; DÍAZ MORGADO, C.; VERA SÁNCHEZ, J.S.; MIR PUIG, C.; CARPIÓ BRIZ, D.; VALIENTE IVAÑEZ, V.; SANTANA VEGA, D.; GALLEGU SOLER, J.I.; CORCOY BIDASOLO, M. (2015), *Comentarios al Código Penal. Reforma LO 1/2015 y LO 2/2015*. València: Editorial Tirant Lo Blanch.
- NIEVA FENOLL, J. (2017), *Derecho Procesal III. Proceso Penal*. Madrid: Editorial Marcial Pons.
- ZÁRATE CONDE, A.; GONZÁLEZ CAMPO, E.; MORAL DE LA ROSA, J.; DÍAZ TORREJÓN, P.; MAÑAS DE ORDUÑA, A. (2018), *Derecho Penal Parte Especial. Obra adaptada al temario de oposición àra el acceso a la Carrera Judicial y Fiscal*. Madrid: Editorial Centro de Estudios Ramón Areces, S.A.

Jurisprudència

- Sentència del Tribunal Suprem 308/2001 (Sala Segona, del Penal), de 26 de febrer de 2001 (Recurs 118/1999).
- Sentència del Tribunal Suprem 838/2004 (Sala Segona, del Penal), d'1 de juliol de 2004 (Recurs 182/2003).
- Sentència del Tribunal Suprem 1332/2004 (Sala Segona, del Penal), d'11 de novembre de 2004 (Recurs 1046/2002).
- Sentència del Tribunal Suprem 524/2005 (Sala Segona, del Penal), de 27 d'abril de 2005 (Recurs 363/2004).
- Sentència del Tribunal Suprem 468/2006 (Sala Segona, del Penal), de 27 d'abril de 2006 (Recurs 2388/2004).
- Sentència del Tribunal Suprem 956/2006 (Sala Segona, del Penal), de 10 d'octubre de 2006 (Recurs 2071/2005).
- Sentència del Tribunal Suprem 149/2007 (Sala Segona, del Penal), de 26 de febrer de 2007 (Recurs 11281/2006).
- Sentència del Tribunal Suprem 282/2008 (Sala Segona, del Penal), de 22 de maig de 2008 (Recurs 11126/2007).
- Sentència del Tribunal Suprem 434/2008 (Sala Segona, del Penal), de 20 de juny de 2008 (Recurs 11222/2007).

- Sentència del Tribunal Suprem 650/2008 (Sala Segona, del Penal), de 23 d'octubre de 2008 (Recurs 1587/2007).
- Sentència del Tribunal Suprem 197/2009 (Sala Segona, del Penal), de 17 de febrer de 2009 (Recurs 1099/2008).
- Sentència del Tribunal Suprem 1246/2009 (Sala Segona, del Penal), de 30 de novembre de 2009 (Recurs 263/2009).
- Sentència del Tribunal Suprem 620/2013 (Sala Segona, del Penal), de 20 de febrer de 2013 (Recurs 912/2012).
- Sentència del Tribunal Suprem 647/2013 (Sala Segona, del Penal), de 16 de juliol de 2013 (Recurs 11218/2012).
- Sentència del Tribunal Suprem 888/2013 (Sala Segona, del Penal), de 27 de novembre de 2013 (Recurs 10728/2013).
- Sentència del Tribunal Suprem 225/2014 (Sala Segona, del Penal), de 5 de març de 2014 (Recurs 10695/2013).
- Sentència del Tribunal Suprem 97/2015 (Sala Segona, del Penal), de 24 de febrer de 2015 (Recurs 1774/2014).
- Sentència del Tribunal Suprem 413/2015 (Sala Segona, del Penal), de 30 de juny de 2015 (Recurs 10829/2014).
- Sentència del Tribunal Suprem 623/2015 (Sala Segona, del Penal), de 13 d'octubre de 2015 (Recurs 10164/2015).
- Sentència del Tribunal Suprem 515/2016 (Sala Segona, del Penal), de 13 de juny de 2016 (Recurs 1867/2015).
- Sentència del Tribunal Suprem 568/2016 (Sala Segona, del Penal), de 28 de juny de 2016 (Recurs 2193/2015).
- Sentència del Tribunal Suprem 3323/2016 (Sala Segona, del Penal), de 7 de juliol de 2016 (Recurs 10001/2016).
- Sentència del Tribunal Suprem 64/2017 (Sala Segona, del Penal), de 8 de febrer de 2017 (Recurs 10602/2016).
- Sentència del Tribunal Suprem 452/2017 (Sala Segona, del Penal), de 8 de febrer de 2017 (Recurs 10602/2016).
- Sentència del Tribunal Suprem 453/2017 (Sala Segona, del Penal), de 21 de juny de 2017 (Recurs 10783/2016).

- Sentència del Tribunal Suprem 10720/2018 (Sala Segona, del Penal), de 19 de juliol de 2018 (Recurs 4567/2017).
- Sentència del Tribunal Suprem 82/2019 (Sala Segona, del Penal), de 16 de gener de 2019 (Recurs 10418/2018).
- Sentència del Tribunal Suprem 739/2018 (Sala Segona, del Penal), de 6 de febrer de 2019 (Recurs 10697/2017).
- Sentència del Tribunal Suprem 1728/2019 (Sala Segona, del Penal), de 31 de maig de 2019 (Recurs 3796/2018).

ANNEX

Documentació aportada pels clients:

CENTRO SOCIAL OZANAM
Sociedad San Vicente de Paúl
C/ Nidos, 9 (10003), Cáceres

El Centro Social Ozanam certifica que los Sres. Isaac [REDACTED], con D.N.I. número [REDACTED] y domicilio en C/[REDACTED] e Ismael [REDACTED], con D.N.I. número [REDACTED] y domicilio en C/[REDACTED] constan en nuestro Programa de Desintoxicación desde el año 2016 hasta la actualidad.

En Cáceres, a 9 de septiembre de 2019

El director,

Juan Díaz Fernández